

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ПРІОРИТЕТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЦЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Щипакіної Соф'ї Дмитрівни**

**Науковий керівник:
Д-р політ. наук
Розумний М. М.**

Київ – 2025

ЗМІСТ:

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження ...	8
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	20
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ІСТОРІЯ, ПРАВОВА БАЗА ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	40
2.1. Еволюція інформаційної політики та медійного простору Туреччини	40
2.2. Інституційні та правові засади формування інформаційної політики Турецької Республіки.	53
2.3. Ідеологічні та ціннісні підходи до інформаційної політики в Турецькій Республіці	69
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	73
3.1. Ключові напрями та пріоритети інформаційної політики Турецької Республіки.....	73
3.2. Методи і засоби досягнення цілей інформаційної політики Турецької Республіки.....	79
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	92

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС	Європейський Союз
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЗМІ	Засоби масової інформації
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
АКР	Партія справедливості та розвитку (Adalet ve Kalkınma Partisi)
ANAP	Партія Вітчизни (Anavatan Partisi)
BDDK	Агентство з банківського регулювання та нагляду (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu)
BİK	Агентство з питань реклами в пресі (Basın İlan Kurumu)
BTK	Агентство з регулювання інформаційних технологій і зв'язку (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu)
DMM	Центр боротьби з дезінформацією (Dezenformasyonla Mücadele Merkezi)
FETÖ	Організація Фетуллаха Гюлена
ITU	Міжнародний союз електрозв'язку (MCE) (International Telecommunication Union, ITU)
KVKK	Агентство з питань захисту персональних даних (Kişisel Verileri Koruma Kurumu)
MİT	Національне агентство розвідки (Milli İstihbarat Teşkilatı)
PKK	Робітнича партія Курдистану (Partiya Karkerên Kurdistanê) Kürdistan İşçi Partisi
RSF	Репортери без кордонів (РБК, фр. Reporters sans frontières, RSF, англ. Reporters Without Borders, RWB)
RTÜK	Вища рада з питань радіо і телебачення (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu)
TBMM	Великі національні збори Туреччини (Türkiye Büyük Millet Meclisi)
TRT	Турецька телерадіокорпорація (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu)
TUENA	Національний план інформаційної інфраструктури (Turkey National Information Infrastructure Master Plan)
USOM	Центр реагування на кіберінциденти (Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi)

ВСТУП

Туреччина, як регіональний лідер з амбітними зовнішньополітичними цілями, активно формує та реалізує власну інформаційну політику, спрямовану на досягнення національних інтересів.

Актуальність дослідження. У сучасному світі інформація набула статусу стратегічного ресурсу, а інформаційна політика стала ключовим інструментом впливу на міжнародній арені. В умовах зростання геополітичної напруженості та активізації інформаційних війн розуміння механізмів формування та реалізації інформаційної політики окремих держав набуває особливої ваги.

Актуальність дослідження «Пріоритети інформаційної політики Турецької Республіки» зумовлена низкою факторів. Туреччина є важливим регіональним гравцем у Чорноморському басейні, стратегічним партнером України та країною зі значним досвідом у проведенні власної інформаційної політики. Вивчення її підходів, пріоритетів та інструментів може надати цінну інформацію для розуміння інформаційної стратегії цієї держави та її впливу на регіональні процеси, а також сприятиме поглибленню розуміння особливостей інформаційного ландшафту регіону Чорного моря, що є важливим для формування зовнішньої політики України та розвитку стратегічного партнерства з Турецькою Республікою. В контексті російської агресії проти України питання протидії дезінформації та пропаганді набуло критичного значення, тож аналіз турецького досвіду у сфері інформаційної безпеки, формування позитивного іміджу та просування національних інтересів може бути корисним для України у розробці власних ефективних стратегій інформаційної політики. Комплексний аналіз пріоритетів інформаційної політики Туреччини може виявити підходи та інструменти, які можуть бути адаптовані та використані Україною для зміцнення власної інформаційної стійкості та формування позитивного міжнародного іміджу.

Об'єкт дослідження. Державна інформаційна політика Турецької Республіки.

Предмет дослідження. Пріоритети, стратегії та механізми формування та реалізації державної інформаційної політики Туреччини.

Мета роботи. Визначення підходів та механізмів формування та реалізації інформаційної політики Турецької Республіки та визначення пріоритетів інформаційної політики Турецької Республіки.

Завдання:

- визначити поняття інформаційної політики, її роль в сучасному світі та фактори, що впливають на формування та реалізацію інформаційної політики;
- проаналізувати основні етапи формування інформаційної політики в Туреччині та її особливості;
- охарактеризувати інструменти та методи, які використовує Туреччина для формування та реалізації інформаційної політики;
- виявити умови формування та реалізації інформаційної політики Турецької Республіки та її результативність;
- визначити ключові пріоритети турецької інформаційної політики.

Теоретичне значення дослідження. Дослідження сприяє поглибленню розуміння сучасних міжнародних відносин, зокрема, ролі інформації та інформаційної політики як інструменту впливу та формування політичних процесів. Робота також сприяє формуванню теоретичної бази та може стати основою для подальших досліджень інформаційної політики, її сутності, інструментів, методів здійснення та впливу на міжнародні відносини в контексті зростання важливості інформаційної політики загалом, та в контексті збільшення впливу Турецької Республіки на міжнародні відносини.

Практичне значення дослідження. Дослідження дає емпіричну основу для аналізу міжнародних подій крізь призму інформаційного впливу. Зокрема, воно дозволяє глибше зрозуміти інформаційну політику Турецької Республіки, зокрема процес її формування, її особливості та засоби реалізації, її пріоритети та її роль у сучасному світі. Результати дослідження можуть бути використані для коригування чи розробки інформаційної політики держави, спрямованої на захист національних інтересів та протидію дезінформації на основі досвіду Турецької Республіки в формуванні та впровадженні інформаційної політики.

Апробація роботи. Матеріали дослідження було представлено 17 квітня 2025 р. у секції «Міжнародні комунікації в умовах трансформаційної системи міжнародних відносин» у рамках теми «Фактори, що впливають на формування та реалізацію інформаційної політики держави» на конференції «Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин» і опісля опубліковано у збірнику¹.

Матеріали дослідження також були представлені та обговорювалися 22 травня 2025 р. на V студентській науковій конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин», організованій Факультетом права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка у секції «Суспільні комунікації в міжнародних відносинах» у виступі з темою «Пріоритети інформаційної політики Турецької Республіки».

Структура роботи. Змістовна структура бакалаврської роботи включає перелік умовних скорочень, вступ, де обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також визначено його теоретичне й практичне значення, основну частину,

¹ Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин: науковий збірник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ: [Електронне видання], 2025. Готується до друку.

що складається з трьох розділів, кожен з яких поділено на підрозділи, висновки, де узагальнено основні результати дослідження та окреслено перспективи подальших наукових досліджень. Робота містить список використаних джерел і літератури, що налічує 68 позицій, серед яких наукові праці українських, турецьких, європейських і американських дослідників, нормативно-правові та офіційні документи Турецької Республіки, а також аналітичні звіти з відкритих джерел. Додатки у роботі відсутні, оскільки вся основна інформація та матеріали інтегровані в текст основної частини. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки, з яких 51 сторінка припадає на основний текст, а решта – на бібліографічний апарат, перелік скорочень та службові розділи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Проблематика інформаційної політики, включно з її сутністю, формами реалізації та впливом на публічне управління, є предметом дослідження в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У рамках підготовки бакалаврської роботи проаналізовано низку джерел, що охоплюють як теоретико-методологічні підходи, так і прикладні аспекти реалізації інформаційної політики, зокрема в Турецькій Республіці.

Опрацьовану літературу можна умовно класифікувати на три групи:

- праці, присвячені загальній теорії інформаційної політики;
- дослідження, що безпосередньо стосуються інформаційної політики Туреччини;
- джерела, які опосередковано висвітлюють питання, релевантні до досліджуваної теми.

До групи праць, що присвячені загальній теорії інформаційної політики, віднесено фундаментальні дослідження, у яких розглядаються понятійні основи інформаційної політики. Зокрема, у працях С. Браман («Defining Information Policy», 2011²; «Change of State», 2006³) запропоновано міждисциплінарний підхід до аналізу інформаційної політики як інструменту владного впливу в умовах цифрової трансформації.

² Braman S. Defining Information Policy. *Journal of Information Policy*. 2011. Т. 1, № 1. С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.5325/jinfopoli.1.2011.1> (дата звернення: 16.05.2025).

³ Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. Cambridge, Massachusetts : The MIT Press, 2006. URL: https://www.researchgate.net/publication/376032043_Change_of_State_Information_Policy_and_Power (дата звернення: 09.02.2025).

У навчальному посібнику Г. Г. Почепцова та С. А. Чукута⁴ визначено базові категорії, принципи та структуру інформаційної політики. Інституційні механізми реалізації публічної політики аналізуються у дослідженнях О. Дем'янчука⁵ та О. Токар⁶. Значну увагу приділено питанням безпеки у контексті інформаційної політики у підручнику В. О. Карпенка⁷. Праця Ч. Мутонгі та С. Б. М. Маруме⁸ акцентує увагу на прикладному значенні інформаційної політики у сфері державного управління.

Серед досліджень, що стосуються Турецької Республіки, окрему групу становлять праці, які безпосередньо присвячені її інформаційній політиці. У статті М. Аксера та Б. Байбарс⁹ висвітлено явище медіазалежності від політичної влади та процеси консолідації контролю над медіа в Туреччині. У дослідженні Б. Кірдеміра¹⁰ увага акцентується на цифровій поляризації та особливостях інформаційного середовища в умовах політичної трансформації. Праці інших турецьких дослідників — Ф.

⁴ Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Знання, 2008. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/52065-rozdl-3-nformatsyna-politika-zarubjnih-kran.html> (дата звернення: 15.04.2025).

⁵ Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління суспільним життям. *Система розробки і здійснення публічних політик в Україні* : проект Міжнародного фонду «Відродження» / під заг. ред. О. П. Дем'янчука ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Школа політичної аналітики. — Київ : Факт, 2004. — С. 5–21. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34b524c4-99e7-4ded-a8e3-b540d96d1cbc/content> (дата звернення: 21.04.2025). С. 9–21.

⁶ Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С. 131–141. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tokar_derzhavna.pdf (дата звернення: 14.03.2025).

⁷ Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека : підручник. Київ : Нора-Друк, 2006. 320 с. URL: <http://ukrlife.org/main/karp/bezpeka9.htm> (дата звернення: 21.03.2025).

⁸ Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy. *Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*. 2016. Т. 21, № 6. С. 92–97. URL: <https://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol.%2021%20Issue6/Version-5/M0216059297.pdf> (дата звернення: 16.02.2025).

⁹ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey: A Case Study. *Media and Communication*. 2024. № 12. С. 1–17. URL: <https://doi.org/10.17645/mac.7733> (дата звернення: 24.02.2025).

¹⁰ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape: Polarization, Social Media, And Emerging Trends. *Cyber Governance and Digital Democracy*. 2020. С. 1–36. URL: <https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2020/06/Turkeys-Digital-News-Landscape-Baris-Kirdemir-with-discussion-paper.pdf> (дата звернення: 18.02.2025).

Джанати¹¹, М. Сагсана¹², І. Чакмаккаї та А. Гюнеш¹³ спрямовані на концептуалізацію національної інформаційної політики, її інституційних елементів і взаємозв'язків із державними центрами прийняття рішень. Також слід відзначити дисертаційні роботи А. Аккурта¹⁴ та А. М. Утми¹⁵, у яких досліджено обмеження свободи преси й еволюцію взаємодії між медіа та політичним режимом після 1980-х років. К. Відімська¹⁶ у тезах конференції окреслила основні принципи медійної політики Туреччини.

До окремої групи належать джерела, в яких порушуються суміжні питання. Ці праці надали цьому дослідженню джерельне підґрунтя для міждисциплінарного підходу до інформаційної політики. Зокрема, у статті В. О. Бабіної та І. В. Кудлай¹⁷ інформаційна політика аналізується у контексті міждержавних конфліктів. У статті Т. Савосько¹⁸ розглянуто

¹¹ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri : doktora tezi (докторська дисертація). İstanbul, 2012. 173 с. URL: https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/179360/yokAcikBilim_442620.pdf?sequence=-1&isAllowed=y (дата звернення: 13.04.2025).

¹² Sağsan M. Gelişmişliğin Vazgeçilmez Unsuru: Ulusal Bilgi Politikası. *Stratejik Analiz*. 2001. № 15. С. 1–11. URL: <https://genckutuphaneciler.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/12/bilgi-politikasc4b1-21.pdf> (дата звернення: 16.02.2025).

¹³ Çakmakaya İ., Güneş A. Bilgi Politikası: Kapsamı, Unsurları Ve Düzenleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. 2018. Т. 16, № 63. С. 24–33. URL: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/385363?view=ris&download=385363.ris> (дата звернення: 03.03.2025).

¹⁴ Akkurt A. Basın Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırları : yüksek lisans tezi (магістерська дисертація). İstanbul, 2014. 334 с. URL: <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/51358.pdf> (дата звернення: 08.04.2025).

¹⁵ Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye’inde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi : yüksek lisans tezi (магістерська дисертація). İzmir, 2010. 243 с. URL: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=2mijThK5sA8FF_BY82dgVw&no=wYKyzy-mAsQLd-aqc3S6DQ (дата звернення: 17.04.2025).

¹⁶ Відімська К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 2023. С. 34–38. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bdda0480-f51d-473a-898b-90ef5c2c67fb/content> (дата звернення: 18.03.2025).

¹⁷ Babina V. O., Kudlai I. V. Information policy and its role in the resolution of interstate conflicts. *Politicus*. 2022. № 6. С. 53–58. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.9> (дата звернення: 16.05.2025).

¹⁸ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики. *Public administration aspects*. 2024. Т. 12, № 1. С. 22–28. URL: <https://doi.org/10.15421/152403> (дата звернення: 16.05.2025). С. 25–27.

особливості формування державної інформаційної політики в цілому, без територіального обмеження.

На основі здійсненого аналізу стану наукової розробки теми дослідження в науковій та експертній літературі можна зробити висновок, що проблематика інформаційної політики Туреччини в українській науковій традиції опрацьована фрагментарно. Окремі автори порушують дотичні аспекти, однак системне цілісне дослідження теми в контексті сучасних пріоритетів Турецької Республіки виявляється недостатнім, та потребує комплексного осмислення інформаційної політики як одного з ключових інструментів реалізації державної стратегії Туреччини у сфері внутрішнього управління та зовнішньої комунікації.

Варто зазначити, що в процесі підготовки бакалаврського дослідження було використано різномірну джерельну базу, що охоплює нормативно-правові акти, наукові публікації українських, іноземних та турецьких дослідників, зокрема кваліфікаційні роботи турецьких науковців, а також звіти міжнародних організацій. Усі використані джерела можна згрупувати за функціональним призначенням і тематичним спрямуванням.

До групи джерел, що складаються з нормативно-правових актів Турецької Республіки входить Конституція Туреччини (1982), що закріплює базові права у сфері інформації, зокрема право на свободу вираження поглядів¹⁹, свободу преси²⁰, захист персональних даних²¹ тощо. Також до

¹⁹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 26. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

²⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 28. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

²¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 20. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL:

цієї групи відноситься Кримінальний кодекс Туреччини, що містить статті щодо наклепу²², розпалювання ворожнечі²³, образи президента²⁴ тощо та регламентує відповідальність за злочини в інформаційній сфері. Ще однією складовою групи джерел, що складається з нормативно-правових актів Турецької Республіки, є профільні закони (№ 5187²⁵, № 5651²⁶, № 6112²⁷, № 6698²⁸ та ін.) — регулювання преси, Інтернету, захисту даних, медіамовлення, авторського права тощо. Зазначені документи забезпечили аналіз інституційних та законодавчих засад інформаційної політики Туреччини, а також ілюструють механізми державного регулювання інформаційної політики Турецької Республіки.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
(дата звернення: 10.03.2025).

²² Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 217/A [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 217/A] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 217/A. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

²³ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 216 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 216] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 216. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

²⁴ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 299 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 299] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 299. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

²⁵ Basın Kanunu, Kanun No. 5187 [Закон про пресу] : Закон від 09.06.2004 № 5187. *Resmî Gazete*. 2004. 26 черв. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1> (дата звернення: 13.03.2025).

²⁶ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті] : Закон від 04.05.2007 № 5651. *Resmî Gazete*. 2007. 23 трав. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm> (дата звернення: 11.03.2025).

²⁷ Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun No. 6112 [Закон про створення та мовлення радіо та телебачення] : Закон від 15.02.2011 № 6112. *Resmî Gazete*. 2011. 3 берез. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303-1.htm> (дата звернення: 09.03.2025).

²⁸ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kanun No. 6698 [Закон про захист персональних даних] : Закон від 24.03.2016 № 6698. *Resmî Gazete*. 2016. 7 квіт. URL: <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407-8.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

До іншої групи джерел можна віднести статистичні та правозахисні звіти таких міжнародних організацій, як Freedom House²⁹ і Human Rights Watch³⁰. Ці джерела забезпечують контекстуальну оцінку політики через призму міжнародних стандартів свободи слова, дозволяючи зробити висновки щодо демократичності інформаційного середовища Туреччини, зокрема в аспектах свободи медіа, прозорості та дотримання прав людини.

Ще одну категорію джерел складають наукові публікації українських авторів, що закладають теоретико-методологічне підґрунтя дослідження, забезпечивши наукову термінологічну базу та інструментарій аналізу. Йдеться, зокрема, про праці Г. Г. Почепцова³¹, С. А. Чукута³², О. Дем'янчука³³, О. Токар³⁴, В. О. Бабіної³⁵, Т. Савосько³⁶ та інших, у яких аналізуються сутність, функції та механізми реалізації інформаційної політики та які дозволили сформулювати категоріально-понятійний апарат.

Іншу групу джерел складає міжнародна наукова література про інформаційну політику. Значну роль у теоретичному забезпеченні дослідження відіграли праці західних авторів, насамперед С. Браман («Defining Information Policy», 2011³⁷; «Change of State», 2006³⁸), що заклали основи для концептуального осмислення інформаційної політики через

²⁹ Freedom House. Turkey: Freedom World 2023. *Freedom House*. URL: <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023> (дата звернення: 22.03.2025).

³⁰ Human Rights Watch. Turkey: Dangerous, Dystopian New Legal Amendments New Censorship Threat with Elections Looming. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2022/10/14/turkey-dangerous-dystopian-new-legal-amendments> (дата звернення: 09.03.2025).

³¹ Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика...

³² Чукут С., Джига Т. Інформаційна політика в Україні : конспект лекцій. Київ : Нац. акад. держ. упр. при Президент. України, 2007. 93 с. URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Opornij-konspekt-lektsij_CHukut_Dzhiga_Informatsijna-politika-v-Ukrayini.pdf (дата звернення: 17.03.2025).

³³ Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління суспільним життям...

³⁴ Токар О. Державна інформаційна політика... С. 131–141.

³⁵ Babina V. O., Kudlai I. V. Information policy and its role in the resolution... С. 53–58.

³⁶ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики... С. 22–28.

³⁷ Braman S. Defining Information Policy...

³⁸ Braman S. Change of State...

призму міждисциплінарного підходу. Також використано дослідження Л. Зен³⁹ та праця Ч., Мутонгі⁴⁰, в яких інформаційна політика розглядається у глобальному та транснаціональному вимірах.

Окрему групу джерел становлять турецькі наукові публікації та кваліфікаційні роботи турецьких науковців, зокрема І. Чакмаккая та А. Гюнеш⁴¹, М. Аксера та Б. Байбарс⁴², Ф. Джанати⁴³, А. Утми⁴⁴ та інших. У цих працях проаналізовано динаміку розвитку інформаційної політики Туреччини, особливості політико-медійних відносин, а також процеси медіацентралізації та цифрового контролю. Використання саме цих джерел дозволило здійснити аналіз внутрішньої специфіки інформаційної політики Туреччини з урахуванням локального контексту.

Отже, у роботі використано баланс теоретичних і прикладних джерел — від класичних наукових праць до поточних правових і політичних документів. Такий підхід забезпечив глибину аналізу, міждисциплінарність та релевантність, а джерельна база роботи є репрезентативною, тематично структурованою та функціонально орієнтованою. Структурований підхід до використання джерел забезпечив міждисциплінарний характер дослідження та сприяв досягненню поставлених у роботі цілей.

Інформаційна політика є складною та багатогранною сферою, тому її дослідження потребує використання різноманітних теоретико-методологічних підходів. Основні теоретичні підходи до вивчення інформаційної політики є наступними:

³⁹ Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access to information: building a conceptual framework. *The Proceedings of the 8th Annual International Digital Government Research Conference* : матеріали наук. конф., м. Philadelphia, Pennsylvania, 20–23 трав. 2007 р. 2007. С. 201–211. URL: https://www.researchgate.net/publication/221585022_Cross-national_information_policy_conflict_regarding_access_to_information_building_a_conceptual_framework (дата звернення: 25.03.2025). С. 202–203.

⁴⁰ Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... С. 92–97.

⁴¹ Çakmakaya İ., Güneş A. Bilgi Politikası: Kapsamı, Unsurları Ve Düzlemleri... С. 24–33.

⁴² Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1–17.

⁴³ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri...

⁴⁴ Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye’inde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi...

— теорія комунікації розглядає інформаційну політику як процес обміну повідомленнями між державою, суспільством, медіа та міжнародними інституціями. Аналізуються моделі комунікації (лінійна, інтерактивна, транзакційна), роль каналів поширення інформації (традиційні ЗМІ, цифрові платформи) та вплив інформаційних потоків на громадську думку й політичну поведінку⁴⁵.

— теорія держави фокусується на інституційному вимірі реалізації інформаційної політики. Особлива увага приділяється механізмам правового регулювання ЗМІ, заходам інформаційної безпеки та функціонуванню інформаційної політики як інструменту державного управління, зокрема у сфері протидії дезінформації⁴⁶.

— теорія інформаційного суспільства трактує інформацію як стратегічний ресурс сучасної епохи. У центрі аналізу — вплив цифрових технологій на політичні, економічні та соціальні процеси, роль державної політики у забезпеченні цифрової трансформації та підтримці інклюзивності цифрових прав⁴⁷.

— теорія масової комунікації застосовується для вивчення ролі ЗМІ у формуванні публічної думки та розглядає моделі інформаційного впливу, механізми пропаганди, а також взаємодія традиційних і нових медіа в умовах гібридних інформаційних середовищ.

— теорія міжнародних відносин інтерпретує інформаційну політику як складову «м'якої сили» держави. У фокусі цієї теорії перебувають дипломатичне використання інформації, інформаційна безпека, боротьба з кіберзагрозами, а також вплив глобального середовища на формування національних інформаційних практик⁴⁸.

⁴⁵ Braman S. Change of State...

⁴⁶ Çakmakkaya İ., Güneş A. Bilgi Politikasi: Kapsamı, Unsurları Ve Düzlemleri... С. 24–33.

⁴⁷ Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... С. 92–97.

⁴⁸ Braman S. Change of State...

Враховуючи різноманіття теоретичних підходів до вивчення інформаційної політики, можна припустити, що міждисциплінарний підхід дозволяє аналізувати інформаційну політику більш комплексно, враховуючи її внутрішньополітичний, міжнародний, інституційний та технологічний виміри.

У науковому аналізі інформаційної політики застосовується низка методологічних підходів, які дозволяють розглядати це явище з різних ракурсів:

— системний підхід передбачає вивчення інформаційної політики як частини ширшої соціально-політичної системи. Він дозволяє простежити взаємозв'язок між інформаційною політикою, економікою, культурою та безпекою, а також розглядати її як динамічну систему, що адаптується до змін у зовнішньому середовищі⁴⁹.

— комунікативний підхід фокусується на процесах передачі інформації, взаємодії між державою, громадськістю та ЗМІ. Особлива увага приділяється вибору каналів комунікації, стратегічному фреймінгу та впливу інформаційних кампаній на суспільну думку, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів⁵⁰.

— нормативно-правовий підхід акцентує увагу на аналізі законодавчого поля: конституційних норм, законів про пресу, інтернет, персональні дані та міжнародних зобов'язань. Він дозволяє оцінити формальні рамки інформаційної політики, проте не завжди враховує практику реалізації норм та неформальні механізми впливу⁵¹.

— інституційний підхід аналізує роль і повноваження державних органів, регуляторів, громадських організацій і ЗМІ у формуванні політики. Цей підхід дає змогу виявити механізми ухвалення рішень, розподіл

⁴⁹ Braman S. Change of State...

⁵⁰ Mutongi Ch., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... C. 92-97.

⁵¹ Çakmakçaya İ., Güneş A. Bilgi Politikasi: Kapsamı, Unsurları Ve...C. 24-33.

відповідальності між інституціями та ступінь їх взаємодії. Однак такий підхід ризикує обмежитись вивченням лише формальних структур, не враховуючи більш неформальних практик.

— дискурсивний підхід (дискурс-аналіз) досліджує символічні ресурси: мову, наративи та ідеологічні конструкції, що легітимують інформаційну політику. Аналізуються заяви, офіційні тексти, публікації у медіа та соціальних мережах. Цей підхід дає змогу ідентифікувати домінуючі смисли, але значною мірою залежить від інтерпретації дослідника і потребує контекстуалізації результатів.

Комплексне дослідження інформаційної політики вимагає поєднання кількох підходів одночасно. Такий комплексний аналіз, що поєднує різні теоретичні перспективи, забезпечує більш повне розуміння інформаційної політики та її впливу на суспільство⁵².

Еволюція підходів до вивчення поняття «інформаційна політика» відображає зміни в наукових підходах, технологічному розвитку та суспільних запитах щодо регулювання інформаційних потоків. Основні етапи можна умовно поділити на такі періоди:

— зародження інформаційної політики (середина ХХ ст.), що характеризується виникненням перших теорій, пов'язаних із комунікацією та інформаційними потоками в суспільстві. Інформаційна політика як цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання інформаційних потоків почала формуватися з розвитком засобів масової інформації та пропаганди, а початок використання урядами терміну «інформаційна політика» був пов'язаний з потребами урядів, що виникли під час Першої світової війни. В цей період праці Гарольда Ласвелла, Клода Шеннона та Норберта Вінера закладають основи інформаційного менеджменту, а

⁵² Лешик С. В. Інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції. *Політичне життя*. 2024. № 3. С. 53–60. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.3.6> (дата звернення: 16.05.2025).

основним фокусом є контроль за мас-медіа, боротьба з пропагандою в умовах Холодної війни.

— формування концепції інформаційного суспільства (1960–1980-ті рр.) спостерігається з появою комп'ютерів та інтернету, коли інформація набула стратегічного значення, а інформаційна політика стала охоплювати питання доступу до інформації, захисту даних, кібербезпеки та розвитку інформаційного суспільства. Протягом 1970-х і 1980-х років, теоретики почали писати про інформаційне суспільство та про початок переходу від індустріального суспільства до інформаційного. Даніел Белл вводить поняття «постіндустріального суспільства», де інформація стає ключовим ресурсом, а Мануель Кастельс розглядає мережеве суспільство, де інформаційна політика починає охоплювати кіберпростір. Держави починають формувати стратегії розвитку інформаційної інфраструктури, телекомунікаційних мереж та медіа, а національні уряди в усьому світі активно розробляли комплексну «національну інформаційну політику»⁵³.

— розвиток цифрових технологій і глобалізація (1990-ті – початок 2000-х рр.) характеризує період, коли інтернет і цифрові ЗМІ стають основними каналами комунікації, зростає увага до питань інформаційної безпеки, кіберзагроз та свободи слова в цифровому середовищі. Починаючи з 1994 року пріоритетним напрямом державної інформаційної політики багатьох країн світу став курс на побудову інформаційного суспільства, зокрема на розвиток національних і глобальних інформаційних інфраструктур⁵⁴. В цей же період формуються національні та міжнародні нормативні акти щодо регулювання інформаційної сфери.

— сучасні виклики інформаційної політики (2010-ті – сьогодні) охоплюють питання дезінформації, маніпуляції громадською думкою, фейкових новин. Держави активно впроваджують закони про цифрову

⁵³ Braman S. Defining Information Policy...

⁵⁴ Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика...

суверенність, захист персональних даних, регулювання роботи великих технологічних компаній. Починається розвиток штучного інтелекту та алгоритмічного регулювання інформації в соціальних мережах.

Отже, можна сказати, що концепція національної інформаційної політики виникла, оскільки політичні лідери в усьому світі усвідомили стратегічну важливість законів та нормативних актів у сфері інформації, а термін інформаційна політика використовувався для позначення політичних ініціатив, які сприяють використанню інструментів і концепцій, пов'язаних із глобальним інформаційним суспільством, з метою реалізації їхнього потенціалу в досягненні цілей національного, соціального та економічного розвитку.

На сучасному етапі інформаційна політика розглядається як комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки, сприяння розвитку інформаційних технологій, захист прав громадян на інформацію та участь у формуванні інформаційного простору. Важливо зазначити, що підходи до інформаційної політики відрізняються від країни до країни.

Сандра Браман зазначає ряд наступних факторів що впливають на еволюцію підходів до вивчення інформаційної політики:

- розвиток нових теорій, концепцій та ідей, що є реакцією на зміни в інформаційному середовищі;
- емпіричні зміни, такі як поява нових технологій та соціальних явищ, що вимагають нових підходів до аналізу інформаційної політики;
- трансформація правових систем та уявлень про право впливає на розуміння інформаційної політики та її ролі в суспільстві;

— міждисциплінарність інформаційної політики, яка стає все більш комплексною, вимагаючи інтеграції знань з різних галузей, таких як право, економіка, соціологія, культурологія⁵⁵.

Аналізуючи еволюцію поняття «інформаційна політика» та підходів до її вивчення, можна припустити, що розвиток інформаційної політики є постійним процесом, який відображає зміни в суспільстві та технологіях. Відповідно, вивчення еволюції поняття «інформаційна політика» та підходів до її вивчення дозволяє краще розуміти сучасні виклики та тенденції розвитку інформаційного простору, а також ефективно формувати та реалізовувати інформаційну політику, спрямовану на забезпечення інтересів суспільства та держави.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Деякі дослідники зауважують, що термін «інформаційна політика» може трактуватися як мінімум двома способами: у широкому і вузькому сенсі⁵⁶.

У широкому сенсі цей термін може розкриватися як політика в інформаційній сфері суспільства, що охоплює сукупність суспільних відносин щодо інформації та інформаційної інфраструктури як об'єктів інтересів індивіда, суспільства і держави. У цьому контексті інформаційна політика розглядається як сукупність регульованих відносин у суспільній сфері, пов'язаних із виробництвом, обробкою, поширенням та використанням інформації. Діяльність різних суб'єктів (держави, суспільства, бізнесу, громадських організацій) є складовою інформаційної політики, яка регулює їхню взаємодію. Широкий підхід до розуміння інформаційної політики передбачає залучення широкого кола суб'єктів (державних і недержавних), враховує її вплив на суспільне управління,

⁵⁵ Braman S. Change of State...

⁵⁶ Sağsan M. Gelişmişliğin Vazgeçilmez Unsuru: Ulusal Bilgi Politikası... С. 1–11.

економічну та культурну сфери, а також орієнтується на розвиток інформаційного суспільства.

Натомість, вузький підхід зосереджується на адміністративно-правових аспектах, зокрема на законодавчих актах, що регулюють доступ до інформації, медійний простір, цензуру, авторські права тощо, а інформаційна політика розглядається як інструмент контролю та регулювання інформаційних потоків. Вузький підхід орієнтований на державні інституції як на ключових суб'єктів, зосереджений на використанні юридичних механізмів регулювання та забезпеченні національної безпеки через контроль інформації⁵⁷.

На думку С. Брамана, інформаційна політика охоплює три взаємопов'язані сфери:

- державне управління (формальні механізми й інститути);
- управління (структурні рішення, незалежно від сектора);
- урядування (культурні й поведінкові практики, що формують середовище реалізації політики)⁵⁸.

І. Чакмаккайя та А. Гюнеш, спираючись на роботу В. Монтвиллова, виокремлюють чотири ключові компоненти інформаційної політики:

- інформаційні ресурси (дані, що мають стратегічну цінність);
- інформаційні послуги (бібліотеки, архіви, доступ до знань);
- інформаційні системи (технічні засоби організації, зберігання й обміну інформацією);
- інформаційна інфраструктура (мережі та технології, що забезпечують функціонування цифрового середовища)⁵⁹.

У праці Ч. Мутонгі та С. Б. М. Маруме, на основі концепцій Я. Роуландса, інформаційна політика аналізується на трьох рівнях:

⁵⁷ Sağsan M. Gelişmişliğin Vazgeçilmez Unsuru: Ulusal Bilgi Politikası... С. 1-11.

⁵⁸ Braman S. Change of State...

⁵⁹ Çakmakçaya İ., Güneş A. Bilgi Politikası: Kapsamı, Unsurları Ve...С. 24-33.

- вертикальному (секторні політики — освіта, охорона здоров'я тощо);
- горизонтальному (загальнонаціональні політики щодо доступу до інформації, тарифної політики, ІКТ у публічному адмініструванні);
- інфраструктурному (поєднання технологічного та соціокультурного вимірів, що забезпечує базу для розвитку інформаційного суспільства)⁶⁰.

Отже, інформаційна політика постає як багаторівнева система, що охоплює нормативну, організаційну, технологічну й культурну площини. Інформаційна політика набуває дедалі більшої ваги в умовах переходу до постіндустріального суспільства, де інформація виступає ключовим стратегічним ресурсом. Вона визначає не лише правила функціонування інформаційної сфери, а й механізми взаємодії між державою, громадянами, медіа, бізнесом та іншими суб'єктами публічної комунікації⁶¹.

Функціональне призначення інформаційної політики охоплює:

- нормативно-правове регулювання інформаційної сфери, включаючи встановлення стандартів створення, збирання, зберігання, обробки, поширення й повторного використання інформації;
- організацію інформаційного простору, аналіз типів споживання інформаційного продукту, доступу до інформації та визначення прав суб'єктів інформаційних відносин;
- забезпечення інформаційної безпеки та сприяння соціально-економічному розвитку, враховуючи критичну роль інформації у вирішенні внутрішніх та міжнародних завдань⁶².

Сучасна інформаційна політика є міждисциплінарною категорією, що поєднує підходи з галузей комунікативістики, публічного адміністрування,

⁶⁰ Mutongi Ch., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... С. 92–97.

⁶¹ Braman, S. (2006). Change of State...

⁶² Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... С. 92–97.

міжнародних відносин і цифрової безпеки. Отже, інформаційна політика функціонує як динамічний інструмент стратегічного управління, що забезпечує баланс між свободою інформації, суспільною безпекою та інтересами держави в умовах цифрової трансформації⁶³.

Під час написання бакалаврської роботи використовується комплекс методів, які забезпечили всебічне вивчення теми, охоплюючи як теоретичний, так і емпіричний рівень аналізу:

— аналіз джерельної бази — передбачає опрацювання наукової та аналітичної літератури, публікацій міжнародних і турецьких дослідників, присвячених питанням інформаційної політики, медіа, цифрової безпеки, а також сучасним викликам у сфері міжнародних комунікацій. Це дозволяє виявити еволюцію підходів до інформаційної політики Турецької Республіки, зокрема до її формування та реалізації.

— аналіз нормативних документів — охоплює вивчення законів Турецької Республіки, що регулюють інформаційну сферу, таких як Закон про пресу, Закон про телерадіомовлення, Закон про захист персональних даних тощо, а також відповідних положень Кримінального кодексу. Аналіз цих актів дає змогу охарактеризувати правові засади інформаційної політики Туреччини.

— узагальнення емпіричних даних — застосовується для інтерпретації даних, отриманих з відкритих джерел, статистики міжнародних організацій (Freedom House, RSF, OECD тощо), рівня цифровізації та інформаційної безпеки в Туреччині тощо. Це дає можливість встановити практичну ефективність політики та суспільну реакцію на неї.

— факторний аналіз — використовується для виявлення взаємозв'язків між політичними, економічними, соціальними та безпековими чинниками, які впливають на формування інформаційної

⁶³ Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy... С. 92–97.

політики Туреччини. Такий підхід дозволяє не лише виокремити ключові пріоритети цієї політики, а й дослідити її залежність від геополітичного становища держави, внутрішньої політичної динаміки та глобального інформаційного середовища.

Використання поєднання вищезазначених методів дає змогу отримати комплексну картину функціонування інформаційної політики Турецької Республіки, її інституційних, правових та стратегічних аспектів.

Інформаційна політика є складним та багатогранним явищем, яке охоплює різні рівні та сфери суспільного життя, тож ефективне управління інформаційними потоками, забезпечення інформаційної безпеки та захист прав громадян на доступ до інформації є важливими завданнями держави. Для досягнення цих цілей розробляється та реалізується інформаційна політика, яка має різні види та рівні.

У науковій літературі та практиці часто зустрічаються різні види інформаційної політики, серед яких найбільш поширеними є національна, державна та публічна. Кожен з цих видів має свої особливості, цілі та завдання, а також відіграє важливу роль у забезпеченні інформаційної безпеки та розвитку суспільства. Отже, для більш чіткого розуміння видів інформаційної політики варто розглянути основні види інформаційної політики: національну, державну та публічну, а також їх роль у розвитку інформаційного суспільства.

Національна інформаційна політика є найбільш комплексним утворенням, що охоплює як державний, так і недержавний (громадський і приватний) сегменти інформаційного простору. Її метою є формування єдиного інформаційного середовища, розвиток інфраструктури, захист національних інтересів та ідентичності, а також забезпечення інформаційного суверенітету держави⁶⁴.

⁶⁴ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri... С. 34.

До складу національної інформаційної політики входять: нормативне регулювання доступу та обігу інформації, розвиток інфраструктури, підготовка фахівців, захист авторських прав, формування інформаційної культури тощо^{65,66}. Проте, зазначається відсутність єдиного суб'єкта реалізації, що ускладнює її інституціоналізацію⁶⁷.

Отже, дослідження національної інформаційної політики вивчає формування національної інформаційної ідентичності, механізми державного регулювання інформаційного простору та вплив глобальних процесів. Проте, питання національної інформаційної політики має не лише теоретичне, але й суто практичне значення та вважається дуже важливим елементом у плануванні майбутнього країни. Так, національна інформаційна політика визначає стратегічні пріоритети розвитку інформаційного суспільства, встановлює загальні правила та принципи діяльності суб'єктів інформаційних відносин, а також створює умови для розвитку інформаційної культури та грамотності населення.

Національна інформаційна політика, яка забезпечує здорове та корисне функціонування соціально-економічних, політичних, наукових і культурних систем, дуже часто розглядається як державна політика, що вважається необхідною та важливою як провідний актор прогресу розвинутими країнами та країнами, що розвиваються⁶⁸. Проте, враховуючи великий вплив на національну інформаційну політику недержавних/неурядових акторів (бізнесу, ЗМІ, наукових і технологічних установ, громадських і міжнародних організацій)⁶⁹, доцільно зазначити, що національна інформаційна політика інтегрує в собі два основні вектори:

⁶⁵ Aslan S. Ulusal Bilgi Politikası Sorunsalına Pragmatik Bir Yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*. 1997. Т. 11, № 3. С. 208–216. URL: <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1041/1040> (дата звернення: 27.02.2025).

⁶⁶ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri... С. 34.

⁶⁷ Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту...

⁶⁸ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri... С. 34.

⁶⁹ Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення... С. 131–141.

- державну інформаційну політику
- публічну інформаційну політику.

Хоча ці два напрямки взаємодіють, вони суттєво різняться за функціями, суб'єктами та методами реалізації. На таблиці 2.1 продемонстровано відмінності між державною та публічною інформаційною політикою.

Таблиця 2.1. Основні відмінності між державною та публічною інформаційною політикою

Критерії порівняння	Державна інформаційна політика	Публічна інформаційна політика
Суб'єкти реалізації	зосереджена на діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.	включає ширше коло суб'єктів, зокрема громадські організації, приватний сектор, медіа та окремих громадян.
Мета	забезпечення національної безпеки, регулювання інформаційних потоків і захист державних інтересів.	забезпечення прозорості діяльності державних органів, свободи слова та участі громадян у прийнятті рішень.
Цілі	орієнтована на централізоване управління інформаційними ресурсами, захист від дезінформації та регулювання медійного простору.	спрямована на створення відкритого інформаційного середовища, яке сприяє формуванню демократичних інститутів і залученню громадськості до прийняття рішень.

Інструменти та методи реалізації	як законодавче регулювання, створення державних інформаційних кампаній, підтримка національної інфраструктури зв'язку.	базується на механізмах громадського контролю, доступі до публічної інформації, підтримці незалежних медіа.
---	--	---

Державна інформаційна політика є структурним елементом національної інформаційної політики й передбачає цілеспрямовану діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері управління інформаційними процесами. Основними її характеристиками є орієнтація на інтереси держави, обмеженість часовими рамками політичного циклу та залежність реалізації від персонального складу урядових структур⁷⁰.

Державна інформаційна політика охоплює такі сфери, як: телекомунікації, інформаційні системи, мас-медіа та обіг інформації в усіх формах⁷¹. Її реалізація здійснюється за трьома напрямками:

- створення і поширення державної інформації (зокрема, статистика, законодавчі акти, культурний контент);
- регулювання інформаційної інфраструктури (телефонія, мовлення, бібліотечна та освітня мережі);
- інституційно-правове забезпечення (участь у міжнародних угодах, захист приватності, інтелектуальна власність, антимонопольна політика)⁷².

Метою державної інформаційної політики є формування нормативно-правової та інфраструктурної бази для ефективного функціонування

⁷⁰ Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління суспільним життям... С. 9–21.

⁷¹ Чукут С., Джига Т. Інформаційна політика в Україні...

⁷² Чукут С. А., Джига Т. В. Інформаційна політика в Україні...

інформаційної сфери, забезпечення розвитку вітчизняного інформаційного продукту та реалізація прав громадян на доступ до інформації⁷³.

Державна інформаційна політика поділяється на внутрішню (орієнтовану на задоволення інформаційних потреб суспільства) та зовнішню (спрямовану на формування позитивного міжнародного іміджу країни)^{74,75}.

Іншим складником національної інформаційної політики є публічна інформаційна політика. Поняття «публічна інформаційна політика» виникло у зв'язку з розвитком громадянського суспільства та розширенням можливостей для участі громадян у формуванні та реалізації державної політики.

Публічна інформаційна політика є складовим елементом демократичного врядування, що відображає сукупність цілей, цінностей і дій, які формуються органами управління та легітимізуються суспільством відповідно до принципів народовладдя⁷⁶. Вона передбачає участь широкого кола суб'єктів — державних установ, громадських організацій, експертних інституцій, ЗМІ, міжнародних організацій та громадян — у формуванні та реалізації рішень в інформаційній сфері⁷⁷.

Основна увага зосереджується на забезпеченні прозорості діяльності держави, захисті свободи слова, розвитку суспільного діалогу та залученні громадян до процесів управління. Публічна інформаційна політика регулює відносини між державою та громадянами, визначає напрями демократичного розвитку та встановлює механізми реалізації інформаційних рішень.

⁷³ Babina V. O., Kudlai I. V. Information policy and its role in the resolution... С. 53–58.

⁷⁴ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики... С. 25–27.

⁷⁵ Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека...

⁷⁶ Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління... С. 9–21.

⁷⁷ Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення... С. 131–141.

У межах цієї політики визначаються правила функціонування приватних інформаційних ініціатив і ЗМІ, зокрема щодо: інформаційної грамотності, доступу до інформації, конфіденційності, захисту інтелектуальної власності та збереження архівів⁷⁸.

Баланс між «відкритістю» та «регуляцією» є ключовим у забезпеченні ефективного функціонування публічної інформаційної сфери. З одного боку, гарантується доступ до інформації та можливість її обговорення; з іншого — встановлюються обмеження для протидії дезінформації та підтримання суспільного порядку⁷⁹.

Відповідно до дослідження Т. Савосько, що цитує Л. Гаррідсон, доступ до інформації, як чинник демократизації, включає:

- інформування громадян про їхні права;
- доступ до суспільно важливої інформації;
- наявність каналів комунікації для формування громадської думки⁸⁰.

Також зазначається, що розвинена система поширення інформації (бібліотеки, бази даних тощо) забезпечує сталу комунікацію між громадянами⁸¹.

Отже, публічна інформаційна політика є інструментом підтримки демократичних інститутів, розвитку громадянського суспільства та забезпечення поінформованості населення для його активної участі в управлінні державою.

Кожен з розглянутих видів інформаційної політики відіграє свою унікальну роль у забезпеченні інформаційного розвитку суспільства. Національна інформаційна політика, як більш загальне явище, визначає стратегічні пріоритети та напрями розвитку інформаційної сфери, створює

⁷⁸ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики... С. 25–27.

⁷⁹ Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека...

⁸⁰ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики... С. 25–27.

⁸¹ Там само. С. 25–27.

умови для забезпечення інформаційного суверенітету та захисту національних інтересів. Державна інформаційна політика забезпечує реалізацію цих пріоритетів та напрямів, встановлює конкретні правила та механізми діяльності органів державної влади у сфері інформації. Публічна інформаційна політика сприяє розвитку громадянського суспільства, забезпечує участь громадян у формуванні та реалізації державної політики, а також створює умови для вільного обміну інформацією та формування громадської думки.

При цьому, варто зазначити, що публічна та державна інформаційна політика не існують у вакуумі, а активно взаємодіють між собою. Державна політика може сприяти розвитку публічної сфери через законодавчі ініціативи, що забезпечують свободу слова та захист прав журналістів. Водночас публічна політика впливає на державну через громадські ініціативи, незалежні медіа та міжнародний тиск щодо дотримання демократичних стандартів.

У класичних моделях державного управління формулювання політики – це ключовий етап, що передуює прийняттю остаточного рішення. На цьому етапі здійснюється детальна розробка можливих шляхів вирішення виявленої проблеми. Експерти та політики намагаються сформулювати різноманітні альтернативи, оцінивши їхні сильні та слабкі сторони, потенційні наслідки та вплив на різні групи населення⁸².

Такий підхід передбачає, що проблема вже чітко визначена і включена до політичного порядку денного. Далі фахівці розробляють конкретні політичні інструменти та механізми для реалізації кожної запропонованої альтернативи. Важливими елементами цього процесу є: проведення всебічних досліджень та аналізів; оцінка потенційного впливу кожної

⁸² Demir F. Kamu Politikası Ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2011. № 30. С. 107–120. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55703> (дата звернення: 19.02.2025).

альтернативи на різні групи населення; прогнозування довгострокових наслідків⁸³.

Щоб зрозуміти, чому була обрана саме така політика, необхідно дослідити процес її формування. Формування політики – це результат взаємодії різних інституцій та акторів, кожен з яких має свої інтереси та цінності. Кожна політична система має свої особливі правила та процедури, які визначають, як саме розробляються та приймаються рішення. Політичні ідеї, що панують в суспільстві в певний період, також суттєво впливають на процес прийняття рішень. Вони формують сприйняття проблем та визначають пріоритети для політиків. Отже, розуміння причин, що зумовили вибір конкретної політики, вимагає комплексного аналізу історичного контексту, інституційних особливостей та впливу ідей⁸⁴.

Інформаційна політика функціонує на перетині конфліктних цінностей — таких як доступ до інформації, приватність, право власності та безпека. Зазначені компоненти, за спостереженнями дослідників, цитованих у дослідженні «Cross-national information policy conflict regarding access to information: building a conceptual framework» Л. Женг, перебувають у постійному балансі та створюють міжсистемні конфлікти. Зокрема, в дослідженні цитується Т. Дж. Гелвін, який у власному дослідженні виокремлює три типи конфліктів:

- усередині однієї цінності (наприклад, межі доступу до інформації),
- між інформаційними цінностями та іншими інтересами (наприклад, свобода слова vs. національна безпека),
- між самими інформаційними цінностями (наприклад, приватність vs. доступність)⁸⁵.

⁸³ Demir F. Kamu Politikasi Ve Politika Analizi Çalışmalarinin Teorik... С. 107–120.

⁸⁴ Demir F. Kamu Politikasi Ve Politika Analizi Çalışmalarinin Teorik... С. 107–120.

⁸⁵ Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access... С. 202–203.

Особлива увага приділяється питанню доступу до інформації: хоча воно вважається демократичним ідеалом, на практиці потребує обґрунтованих обмежень для захисту суспільних і приватних інтересів.

Ж. Роуландс, що цитується в дослідженні, запропонував модель аналізу інформаційної політики, базовану на координатах «суспільне благо – ринковий товар» та «доступ – секретність». У межах цієї системи інформація розглядається як об'єкт, що одночасно є правом і ресурсом: або як суспільне благо, або як комерційний продукт. Він також підкреслює ризики маніпуляцій з боку впливових груп, що можуть використовувати контроль над інформаційними потоками для реалізації власних інтересів.

Формування ефективної інформаційної політики передбачає пошук компромісів між цими суперечностями. Політика у цій сфері не має чітко визначених «добрих» чи «поганих» рішень — вона є результатом постійного балансування між конкурентними інтересами та цінностями⁸⁶.

Водночас, як відзначається у згаданому дослідженні, хоча наукова дискусія здебільшого фокусується на внутрішньодержавних аспектах, запропоновані аналітичні підходи можуть бути адаптовані до аналізу міжнародних інформаційних конфліктів. При цьому додатково мають враховуватися політичні режими, економічні інтереси, культурні відмінності та глобальні тренди, які істотно впливають на вибір пріоритетів інформаційної політики в різних країнах.

Формування інформаційної політики держави є результатом дії низки взаємопов'язаних факторів, що зумовлюють її стратегічну спрямованість, інституційні механізми та засоби реалізації. Ці чинники інтегруються в міждисциплінарні блоки, які відображають специфіку політичного, соціального, економічного й міжнародного контексту:

- політичні та інституційні фактори;
- соціокультурні та релігійні фактори;

⁸⁶ Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access... С. 202-203.

- географічні та демографічні чинники;
- економічні фактори;
- технологічні фактори;
- міжнародні фактори;
- історичні фактори.

Для кращого розуміння впливу цих факторів на формування інформаційної політики, важливо розглянути кожен із них окремо.

Політичні та інституційні чинники суттєво визначають характер інформаційної політики. Її стратегія формується під впливом панівної ідеології, типу політичного режиму та інституційної структури. Політична еліта, зокрема глава держави, задає основні вектори політики, які реалізуються через законодавчу, виконавчу та судову гілки влади. Ефективна реалізація потребує політичної волі, стратегічного мислення та світоглядної узгодженості⁸⁷.

З огляду на це, можна помітити, що в тоталітарних режимах переважає модель централізованого контролю над медіа, яка передбачає репресивне придушення інакомислення та заборону альтернативних джерел інформації. Типовими прикладами є інформаційна політика нацистської Німеччини, фашистської Італії чи СРСР. Натомість у демократичних суспільствах реалізується публічна інформаційна політика, заснована на принципах прозорості, свободи слова й участі громадян у прийнятті рішень. Законодавства таких країн гарантують доступ до публічної інформації та контроль за діяльністю органів влади⁸⁸. У державах із авторитарною системою ці функції зводяться здебільшого до забезпечення інформаційної безпеки та легітимації політичної влади⁸⁹.

⁸⁷ Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління суспільним життям... С. 9–21.

⁸⁸ Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека...

⁸⁹ Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики... С. 25–27.

Соціокультурні та релігійні фактори пояснюють відмінності в підходах до інформаційної політики між країнами. У країнах із високим рівнем індивідуалізму домінує орієнтація на свободу слова, тоді як у колективістичних суспільствах пріоритетом є збереження соціальної стабільності, що передбачає можливість обмеження деяких форм вираження⁹⁰.

Рівень освіти впливає на здатність населення критично сприймати інформацію та виявляти дезінформацію. Вищий освітній рівень стимулює вимоги до якості інформації та прозорості діяльності органів влади. Соціальна структура, ступінь довіри до влади й рівень громадської активності безпосередньо впливають на інформаційну взаємодію між державою та суспільством. У постконфліктних суспільствах, як правило, посилюється державний контроль задля забезпечення стабільності та недопущення деструктивного інформаційного впливу⁹¹. У країнах із розвиненим громадянським суспільством публічна політика є більш впливовою завдяки діалогу між владою та громадянами. Низька активність, навпаки, призводить до посилення контролю та обмеження свобод. Ефективна інформаційна політика повинна балансувати між державними інтересами й потребами громадян. Надмірний пріоритет безпеки може призвести до обмеження демократичних процесів. Формування єдиного інформаційно-комунікаційного простору розглядається як чинник збереження національного суверенітету, особливо в умовах зростання інформаційних загроз⁹².

Географічні та демографічні фактори чинять суттєвий вплив на формування інформаційної політики. Просторове розміщення держави, участь у транскордонних процесах і спільність культурно-релігійного

⁹⁰ Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення... С. 131–141.

⁹¹ Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access... С. 202-203.

⁹² Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access... С. 202-203.

середовища з іншими країнами зумовлюють як зовнішньополітичні інформаційні орієнтири, так і внутрішні механізми забезпечення інформаційної безпеки. Держави з доступом до морів чи ті, що розташовані на транзитних маршрутах часто виступають інформаційними хабами, що потребує адаптації законодавства до міжнародних стандартів у сфері обігу даних та цифрового суверенітету.

У прикордонних регіонах держав значну роль відіграють питання мовної політики, комунікації з меншинами та протидії зовнішньому інформаційному впливу. Висока щільність населення та урбанізація сприяють цифровізації, зростанню попиту на інформацію та масштабуванню е-сервісів. Натомість у сільських регіонах обмежений доступ до інтернету вимагає політик цифрової інклюзії: інвестицій у мобільну інфраструктуру, субсидій на підключення, освітніх програм.

Вікова структура також є значущим чинником: молодь орієнтована на цифрові платформи, що формує попит на комунікацію через соціальні мережі, мобільні застосунки та візуальний контент. Натомість, старші покоління віддають перевагу традиційним медіа — радіо, телебаченню, друкованій пресі, що потребує збереження мультимедіальної інформаційної політики. У багатонаціональних державах інформаційна політика часто включає заходи з міжкультурної комунікації: багатомовне державне мовлення, цільові інформаційні кампанії, підтримку «етнічних» ЗМІ.

Можна підсумувати, що географічні та демографічні умови впливають не лише на інфраструктурну реалізацію інформаційної політики, а й на її зміст, пріоритети й канали комунікації.

Економічні фактори відіграють визначальну роль у формуванні інформаційної політики. Рівень економічного розвитку обумовлює технологічні можливості держави, масштаби цифрової трансформації та пріоритети інформаційного регулювання. У розвинених країнах політика орієнтується на інновації, захист інтелектуальної власності та відкритість

доступу до інформації. У країнах, що розвиваються, фокус зосереджено на базовому доступі, цифровій грамотності та залученні інвестицій.

Структура економіки також визначає напрями політики. У сільськогосподарських країнах — підтримка агросектору через ІКТ; в індустріальних — розвиток інформаційної інфраструктури для промисловості; у постіндустріальних — акцент на цифрових послугах, креативних індустріях та інноваціях.

Рівень соціально-економічної нерівності впливає на доступ до інформації. Цифровий розрив між регіонами чи соціальними групами зумовлює необхідність компенсаторних механізмів з боку держави: інвестицій у цифрову інфраструктуру, розширення доступу до технологій і знань. Залучення державного й приватного капіталу до ІКТ сприяє розвитку цифрової економіки та підвищенню конкурентоспроможності.

Отже, економічна ситуація визначає не лише ресурсне забезпечення інформаційної політики, а й її функціональні напрями — від подолання цифрової нерівності до стимулювання інноваційного розвитку.

Технологічні фактори мають істотний вплив на формування інформаційної політики. Рівень розвитку інформаційної інфраструктури зумовлює обсяг доступу громадян до інформації, характер її обігу та роль держави в регулюванні інформаційного простору. У країнах з високим рівнем цифрової інфраструктури здебільшого переважає підтримка публічної політики, орієнтованої на відкритість і прозорість. У державах із обмеженим технічним потенціалом спостерігається посилення контролю над інформаційними потоками, що зумовлює домінування державного підходу до інформаційної політики.

Особливе значення має інформаційна безпека, яка охоплює запобігання загрозам у технічному сегменті – від кіберзахисту до захисту критичних інфраструктур. Ефективна цифрова інфраструктура сприяє

розбудові інноваційної економіки, забезпечує оперативність політичних рішень і зміцнює державний суверенітет у глобалізованому середовищі.

У сучасних умовах традиційні моделі управління інформацією втрачають ефективність через:

- стрімке зростання обсягів інформації, що ускладнює її централізований контроль;
- появу гібридних каналів комунікації (наприклад, інтернет як одночасно масовий і персоналізований засіб взаємодії);
- демократизацію суспільства, що робить жорсткі механізми цензури політично та соціально неприйнятними;
- неефективність бюрократичних інструментів контролю, орієнтованих на сталі параметри, у динамічному цифровому середовищі.

Міжнародні фактори також чинять значний вплив на інформаційну політику держав. Глобалізація сприяє інтеграції національних економік та інформаційних систем, поширенню єдиних платформ і транснаціональних стандартів, що змушує держави гармонізувати свою політику з міжнародними нормами. Міжнародні договори та угоди встановлюють основні правила у сфері авторських прав, приватності даних, свободи слова. Вони створюють підґрунтя для міжнародної співпраці, але одночасно можуть обмежувати автономність національної політики в інформаційній сфері. Особливо важливу роль відіграють міжнародні організації, які формують принципи інформаційної політики та визначають вектори технологічного розвитку.

Важливим є також зауважити, що вплив інших держав може реалізовуватися також через економічні та культурні механізми, включаючи використання інформаційної політики як інструменту «м'якої сили». У цьому контексті регіональні інтеграційні об'єднання відіграють роль у стандартизації підходів і практик. Загалом, міжнародні фактори проявляються через зовнішній тиск на нормотворення, конкуренцію за

доступ до ресурсів і поширення ідей у межах глобального інформаційного простору.

Історичні фактори чинять значний вплив на формування інформаційної політики, визначаючи домінуючі підходи до свободи слова, державного регулювання ЗМІ та взаємодії між владою, суспільством і медіа. Вони охоплюють досвід попередніх політичних режимів, культурні трансформації, традиції цензури, а також еволюцію національних моделей інформаційного управління⁹³. Минулі події, зокрема тоталітарні практики, воєнні конфлікти чи етапи становлення незалежності, часто визначають рівень суспільної довіри до державних інституцій, чутливість до втручання у медіапростір та домінантні підходи до інформаційної безпеки. Відсутність урахування історичного досвіду може призвести до неефективності або до відтворення репресивних практик у сучасній політиці⁹⁴.

Історичний контекст також зумовлює відмінності в інформаційних практиках між країнами, зокрема в ставленні до меж дозволеного державного контролю або до ступеня допустимої відкритості. У ряді держав історична тяглість авторитарних моделей проявляється навіть у демократичних умовах, формуючи толерантність до цензури або обмежень⁹⁵.

Ключові характеристики історичного чинника:

- унікальність історичного шляху, що зумовлює варіативність підходів до інформаційної політики;
- інерційність, яка пояснює стійкість усталених моделей, навіть за умов політичних трансформацій;

⁹³ Demir F. Kamu Politikası Ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik... С. 107–120.

⁹⁴ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1–17.

⁹⁵ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi, 2019. 183 с. URL: <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/TAR302U/ebook/TAR302U-15V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

— вплив на легітимність, що підсилює прийнятність політики, якщо вона ґрунтується на історичній пам'яті;

— роль у формуванні національної ідентичності, де історичні наративи стають інструментами державної інформаційної стратегії.

Отже, історичний чинник визначає не лише нормативну базу чи технічну інфраструктуру, а й саму парадигму функціонування інформаційної системи. Його врахування є ключовим для формування збалансованої політики у сфері доступу до інформації, свободи слова та медіарегулювання.

Інформаційна політика держави формується в умовах складної взаємодії політичних рішень, суспільних очікувань, технологічного розвитку й міжнародного тиску, що потребує адаптивного і багаторівневого підходу до її розробки та реалізації.

В підсумку, інформаційна політика є не лише результатом раціонального проектування, а й балансом між конкуруючими цінностями: свободою слова, приватністю, безпекою та економічною вигодою. Її формування відбувається в контексті соціальних очікувань, нормативно-інституційного середовища та глобальних тенденцій. Успішність інформаційної політики залежить від здатності держави адаптуватися до динаміки цифрового середовища, враховувати національні особливості та забезпечувати легітимність комунікаційних практик у демократичному суспільстві. Крім того, інформаційна політика формується в умовах взаємодії низки внутрішніх і зовнішніх чинників, які зумовлюють її зміст, методи реалізації та стратегічні орієнтири. Політична система, рівень демократії, культурні установки, історичний досвід, економічні ресурси, географічне положення, технологічна спроможність і міжнародні зобов'язання є ключовими змінними, що впливають на державну комунікаційну політику.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ІСТОРІЯ, ПРАВОВА БАЗА ТА ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

2.1. Еволюція інформаційної політики та медійного простору Туреччини

Формування та розвиток інформаційної політики Турецької Республіки тісно пов'язані з ключовими етапами її історичного, політичного та економічного розвитку. Інформаційна політика Туреччини формувалась ще за часів Османської імперії, коли зароджувалась преса й виникали перші офіційні видання під впливом західних реформ. Характерною рисою цього періоду були цензура та державний контроль над інформацією.

З утворенням Турецької Республіки розпочався новий етап, що позначився модернізацією підходів до інформаційної сфери. У політичній науці Туреччини її розвиток традиційно розглядається за періодизацією республіканської історії — від кемалістського періоду до сьогодення — цифрової доби, що дозволяє цілісно аналізувати еволюцію державної інформаційної політики.

Етапи розвитку інформаційної політики Туреччини тісно пов'язані з основними періодами її політичної історії, яка, згідно з академічною періодизацією, охоплює такі ключові етапи:

- 1923–1950 (Період однопартійного режиму);
- 1950–1980 (Період переходу до багатопартійного режиму);
- 1980–2002 (Період військових інтервенцій та лібералізації);
- з 2002 р. (Період правління Партії справедливості та розвитку)⁹⁶.

⁹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman...

Варто зазначити, що в більш нових дослідженнях, після періоду з 2002 р. виділяється ще один етап — період після 2016 року (після спроби перевороту)^{97,98}.

Отже, спираючись на цей підхід до періодизації, щоб простежити трансформацію інформаційної політики Туреччини в історичному розрізі та виявити взаємозв'язок між політичними режимами, етапами модернізації та рівнем свободи слова, слід розглянути кожен із періодів окремо.

У 1923–1950 роках інформаційна політика Турецької Республіки формувалась у межах кемалістської модернізації, базуючись на принципах секуляризму, націоналізму та централізованого державного контролю. ЗМІ розглядалися як інструмент виховання лояльного громадянина й підтримки реформ, а свобода слова суттєво обмежувалась задля забезпечення національної єдності та легітимації державної ідеології. Прийнята у 1924 році Конституція формально декларувала свободу вираження, однак практично існувала система цензури, зокрема через Закон про забезпечення порядку (Tahrir-i Sükûn Kanunu) та позасудові репресивні механізми.⁹⁹

Політичний плюралізм залишався обмеженим: спроби створення опозиційних партій завершувались їх розпуском. Преса та радіо перебували під повним державним контролем і виконували функцію трансляції офіційного дискурсу. Навіть із переходом до багатопартійності у 1946 році, репресивна практика щодо медіа зберігалася^{100,101}.

Період 1950–1980 років позначився переходом Туреччини до багатопартійної системи, що супроводжувався обмеженою лібералізацією медійного простору. Після перемоги Демократичної партії на виборах 1950 року, політична риторика акцентувала увагу на демократичних свободах,

⁹⁷ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey ... С. 1-7.

⁹⁸ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1–36.

⁹⁹ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. М. Ataman... С. 33-36.

¹⁰⁰ Відімська К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки... С. 34–38.

¹⁰¹ Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye'sinde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi...

зокрема свободі преси. Проте на практиці плюралізм виявився умовним: влада поступово згортала простір для критики, вводила санкції проти журналістів і обмежувала опозиційні ЗМІ¹⁰².

Після військового перевороту 1960 року нова Конституція 1961 року закріпила демократичні права, зокрема свободу вираження та створення медіа. Однак збереження впливу армії та регулярні політичні кризи перешкоджали стабільному розвитку незалежної журналістики. Державний мовник — Турецька телерадіокорпорація (TRT), створений у 1964 році, залишався підконтрольним владі. Хоча у 1970-х роках з'явилась широка палітра ідеологічно забарвлених ЗМІ, вони радше слугували інструментами політичної мобілізації, ніж незалежними джерелами інформації¹⁰³.

Другий переворот 1971 року започаткував хвилю репресій: відновлення цензури, арешти журналістів, закриття видань. До 1980 року медіапростір функціонував у стані глибокої поляризації, де незалежна журналістика втратила свою професійну автономію на користь партійної лояльності¹⁰⁴.

Отже, період 1950–1980 рр. був амбівалентним у розвитку турецької інформаційної політики. З одного боку, було здійснено формальний перехід до демократії, з'явився політичний плюралізм і часткова свобода слова. З іншого — ці зміни супроводжувались спалахами репресій, періодами цензури, використанням судових механізмів для тиску на пресу, а також радикалізацією й політизацією самого медіа-простору. Цей період заклав передумови для подальших суперечливих трансформацій у 1980-х — зокрема до комерціалізації та концентрації медіавласності.

Період між 1980 та 2002 роками є перехідним етапом для Турецької Республіки, в якому простежується трансформація як політичної системи,

¹⁰² Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 50-63.

¹⁰³ Там само. С. 75-80.

¹⁰⁴ Там само. С. 91-105.

так і моделі інформаційної політики. Під впливом поглиблення кризи, у ніч з 11 на 12 вересня 1980 року в Туреччині відбувся третій військовий переворот, організований збройними силами на тлі глибокої політичної та соціальної кризи. В результаті було зупинено діяльність парламенту, заборонено політичні партії та профспілки, а діяльність ЗМІ поставлено під прямий контроль військової влади. Одним із перших об'єктів нової військової адміністрації стали ЗМІ — низку газет було закрито, журналістів заарештовано, запроваджено прямий контроль над телерадіоефіром. Усі видання підлягали цензурі, а журналісти масово заарештовувалися і притягувалися до відповідальності за такими звинуваченнями, як «образа нації» чи «антидержавна пропаганда»¹⁰⁵.

Новоприйнята Конституція 1982 року юридично закріпила домінування виконавчої влади та обмежила політичні свободи, дозволяючи державі обмежувати права громадян з міркувань національної безпеки. У цей період TRT залишалося монополістичним, а всі форми критики уряду каралися як «спроби дестабілізації держави»¹⁰⁶.

Після переходу до цивільного уряду у 1983 році, при владі опинилась Партія Вітчизни (ANAP) на чолі з Тургуттом Озалом. Його уряд ініціював масштабні неоліберальні реформи, спрямовані на зменшення державного втручання в економіку, дерегуляцію ринку та стимулювання інвестицій. Було дозволено комерціалізацію друкованої преси, що призвело до розширення ринку періодики. Незважаючи на формальну монополію TRT, з кінця 1980-х в обхід законодавства з-за кордону почали транслювати приватні канали, а з початку 1990-х — уже на національному рівні (Star TV, Show TV, Kanal D). Законодавчі зміни 1993–1994 років легалізували приватне телерадіомовлення та започаткували регулятор — Вищу раду з

¹⁰⁵ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 116-117.

¹⁰⁶ Там само. С. 117.

питань радіо і телебачення (RTÜK)¹⁰⁷. Цей перехід дав можливість виникненню десятків телеканалів, медіахолдингів (Doğan, Sabah, Uzan), що поєднували політичний, фінансовий і медійний капітал. Однак, попри видимий плюралізм, фактична незалежність медіа залишалася обмеженою через концентрацію власності у бізнес-структурах, лояльних до держави. Водночас, уряд не поспішав з лібералізацією телерадіомовлення. Редакції практикували самоцензуру, оскільки редакційна політика залежала від політичної доцільності і державних контрактів.

TRT залишалася монопольною структурою до початку 1990-х років, однак поступово у суспільстві зростала критика її односторонньої редакційної політики. Один із найважливіших зламів стався на початку 1990-х років, коли внаслідок де-факто порушення монополії TRT почали мовити перші приватні телеканали, такі як Star TV, Show TV та Kanal D. Це стало поворотною подією в історії турецьких ЗМІ, яка призвела до:

- появи комерційного телебачення з розважальним контентом, новинами, ток-шоу;
- формування медіа-холдингів, що поєднували політичну, фінансову й редакційну владу;
- зростання політизації та олігархізації інформаційного простору.

Як зазначається в навчальному посібнику Університету Анадолу, ця лібералізація була радше ринковою, а не інституційною: розширення кількості каналів не супроводжувалося належною демократизацією контролю за контентом або посиленням незалежності журналістики¹⁰⁸.

1990-ті роки були позначені політичною нестабільністю — частими коаліційними урядами, конфліктами між армією і цивільною владою, економічними кризами та конфліктом на Південному Сході країни. У цьому контексті ЗМІ часто виступали інструментами політичної боротьби: медіа-

¹⁰⁷ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 119-125.

¹⁰⁸ Там само. С. 122-125.

групи укладали альянси з політиками, висвітлюючи події упереджено, а опозиційні журналісти зазнавали тиску або відчуження з боку власників. В умовах курдського конфлікту, особливо в період збройного протистояння з Робітничою партією Курдистану (РКК), висвітлення теми курдів стало табуїзованим, багато видань займалися самоцензурою. Курдомовні газети, зокрема *Özgür Gündem*, піддавались постійним закриттям, редактори арештовувались, а деякі журналісти стали жертвами так званих «вбивств невідомих осіб». Подібна репресивність спостерігалася і стосовно ісламістських медіа, особливо після подій 28 лютого 1997 року, коли військові фактично змусили до відставки уряд Некметтіна Ербакана. Було закрито низку проісламських видань, обмежено релігійний контент у ЗМІ, а десятки журналістів арештовано за «шаріатську пропаганду». На фоні економічної кризи 2001 року кілька великих холдингів збанкрутували, а їхні медіа-активи перейшли під контроль державного регулятора — Агентства з банківського регулювання та нагляду (BDDK), що ще більше підсилило державний контроль за інформацією¹⁰⁹.

Також, починаючи з 1990-х років, Туреччина активізувала участь у міжнародних програмах у сфері науки та інформації, що супроводжувалося посиленням уваги до питань інформаційної безпеки, прав інтелектуальної власності та гармонізації технічних стандартів. У рамках адаптації до європейських вимог, в офіційних документах було вперше визнано, що створення національної інформаційної політики є важливою умовою становлення інформаційного суспільства — одного з базових орієнтирів політики ЄС¹¹⁰. Наприкінці 1990-х років у Туреччині почала активно розвиватися інтернет-інфраструктура, зокрема зростала кількість онлайн-видань, запроваджувались перші елементи електронного врядування. Проте держава на цьому етапі ще не виробила чіткої стратегії щодо регулювання

¹⁰⁹ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 126-127.

¹¹⁰ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları Ve Bilgi Merkezleri... С. 75.

цифрового контенту. Усі ці процеси лише окреслили напрямки для нової епохи інформаційної політики, яка розпочнеться після 2002 року.

На початку 2000-х років у зв'язку з економічною кризою 2001 року відбулось банкрутство деяких холдингів, частина ЗМІ перейшла під контроль BDDK, що також стало інструментом політичного впливу¹¹¹.

Отже, період 1980–2002 років став перехідним між авторитарною монополією на інформацію і плюралістичним, хоч і комерціалізованим, інформаційним ринком. Внаслідок економічних реформ 1980-х та політичної динаміки 1990-х років Туреччина увійшла в епоху медіа-концентрації, де свобода слова формально розширювалась, але фактично залежала від економічних і політичних інтересів медіа-власників. Поява приватного телебачення та перших цифрових платформ визначила контури наступного етапу інформаційної політики Туреччини. Інформаційний простір набув рис «олігополізації», а журналістика — «інструменталізації» у межах т.зв. «media capture»¹¹².

Політичний і суспільний розвиток Туреччини з 2002 року відбувається під впливом тривалого перебування при владі Партії справедливості та розвитку (АКР). Цей період характеризується з одного боку — цифровізацією управління, розширенням доступу до інформаційних технологій, спробами гармонізації з ЄС у перші роки; з іншого — поступовим згортанням свободи преси, централізацією інформаційного контролю та переходом до так званого гібридного режиму, в якому формальні інститути демократії співіснують із авторитарними практиками.

Із приходом АКР були ухвалені «пакети гармонізації з ЄС» (AB Uyum Paketleri), що тимчасово покращили інституційні рамки для діяльності медіа. Також була проголошена стратегія цифрової трансформації, в межах якої розвивалися е-послуги, зростала присутність держави в соціальних

¹¹¹ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 126-127.

¹¹² Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1-17.

мережах, і водночас посилювався контроль над онлайн-медіа та опозиційними голосами. Орієнтуючись на вступ до Європейського Союзу, у 2004 році був ухвалений Закон про пресу № 5187¹¹³, що скасував тюремні строки за більшість журналістських правопорушень і встановив принцип прозорості медіавласності. Також було пом'якшено положення кримінального кодексу, які обмежували свободу вираження, зокрема скасовано ст. 8 Антитерористичного закону та змінено ст. 312 КК Туреччини. У 2009 році державний телеканал TRT вперше запустив курдськомовне мовлення (TRT Kurdi), що стало важливим кроком у подоланні табу щодо етнокультурної різноманітності¹¹⁴.

Початковий етап правління АҚР також позначений співпрацею з ключовими медіа-групами. Зокрема, холдинг Doğan Grubu, який мав значну ринкову присутність, підтримував урядову політику або утримувався від критики. Водночас уже у 2004–2005 рр. почали проявлятися ознаки конфлікту між владою і частиною ЗМІ. Вже у 2002–2004 роках медіа, наближені до влади, уникали розголосу щодо конфіскації активів медіа-групи Uzan, яка виступала з критичних позицій щодо уряду¹¹⁵. З 2007 року відносини між урядом і частиною великих медіа-груп суттєво погіршуються. Зокрема, конфлікт між урядом і Doğan Grubu загострився на тлі президентських виборів і скандалів довкола свободи ЗМІ. Почала домінувати риторика «урядових медіа», «партійних каналів» (yandaş medya) тощо. Медіапростір розколюється на умовно «пропрезидентський» і «системно-критичний» сектори¹¹⁶. У 2009 році на холдинг Doğan був накладений рекордний штраф за податкові порушення, що, за спостерігачами, розцінюється як інструмент тиску на опозиційну пресу.

¹¹³ Basın Kanunu, Kanun No. 5187 [Закон про пресу]...

¹¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. М. Ataman... С. 154-159.

¹¹⁵ Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye'sinde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi... С. 193-196.

¹¹⁶ Там само. С. 195-196.

Після цього більшість активів Doğan були передані лояльним до влади структурам, зокрема Demirören Group¹¹⁷.

У період 2007–2014 років інформаційна політика Туреччини набуває ознак стратегічної централізації. ЗМІ дедалі більше поділяються на «урядові» та «опозиційні», відбувається криміналізація онлайн-активності, блокування соціальних платформ (Twitter, YouTube), а також переслідування журналістів і блогерів за звинуваченнями у «підбурюванні до ненависті» чи «образі президента»¹¹⁸.

В той період центральну роль у реалізації інформаційної політики відіграє RTÜK. Формально незалежний орган, він де-факто виконував політичні функції, зокрема:

- штрафи і тимчасові заборони для медіа, що не відповідають «національним інтересам»;
- контроль за іноземним капіталом, який не повинен перевищувати 25% у ЗМІ;
- механізм фінансового впливу через відрахування 5% від рекламних доходів, які медіа зобов'язані сплачувати RTÜK¹¹⁹.

Фактично ці інструменти використовувалися як механізм політичного контролю, створюючи постійний тиск на незалежні чи критичні редакції. У результаті, як зазначається в посібнику «Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi», опублікованому Університетом Анadolу, відбувалася стратегічна централізація інформаційного простору: формувалася система «пулу медіа» (Havuz Medyası), коли лояльні до влади бізнес-групи викуповують ключові медіа-ресурси й забезпечують їм домінування в інформаційному полі¹²⁰.

Протести у парку Гезі влітку 2013 року стали критичним моментом. Основні телекомпанії уникали висвітлення подій, що продемонструвало

¹¹⁷ Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye’inde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi... С. 193-196.

¹¹⁸ Там само. С. 153-155.

¹¹⁹ Там само. С. 153-155.

¹²⁰ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 167-170.

масштаб самоцензури у ЗМІ. У відповідь громадськість почала масово звертатися до соціальних мереж як до альтернативного джерела інформації. Після протестів було звільнено десятки журналістів, блогерів та активістів, які критикували владу, запроваджено блокування сайтів, затримання за пости у Twitter, а самі події стали точкою неповернення у процесі згортання свобод. Уряд пояснив ці заходи необхідністю збереження державного порядку, проте правозахисні організації почали характеризувати інформаційну політику Туреччини як «авторитарну» в цифровому вимірі. Цей період засвідчив розрив між офіційним інформаційним наративом та громадським запитом на альтернативу, що ознаменувало перехід до активного використання державою інструментів цифрового нагляду¹²¹. За результатами опитувань, медіа стали сприйматися як один із найменш надійних суспільних інститутів, а журналістика — як діяльність, що обслуговує політичні або бізнесові інтереси. Це сприяло зростанню політичної апатії та дезінформаційного вакууму в суспільстві.

Отже, період після 2002 року в Туреччині демонструє складну взаємодію між цифровізацією, демократичними інститутами та централізованим контролем. Якщо початкові роки правління АКР асоціювались із реформами та гармонізацією з ЄС, то подальші десятиліття стали часом концентрації медіа-власності, політичної цензури та правової боротьби з критичними висловлюваннями, особливо в цифровому середовищі. Сформувалася модель гібридного режиму, в якій зовнішні риси демократії співіснують з авторитарними практиками в інформаційній політиці¹²².

Спроба державного перевороту 15 липня 2016 року в Туреччині стала не лише важливим політичним переломним моментом, але й відправною точкою глибокої трансформації у сфері інформаційної політики. Уряд

¹²¹ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 173-174.

¹²² Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 11.

Туреччини, очолюваний президентом Реджепом Таїпом Ердоганом, оголосив надзвичайний стан, в межах якого були ухвалені десятки указів, що докорінно змінили архітектуру медійного ландшафту.

Одразу після перевороту почалася масштабна кампанія зачистки інформаційного поля: за декілька тижнів було закрито понад 160 ЗМІ, включно з телеканалами, газетами, інформаційними агентствами, а також низкою радіостанцій. Ці структури звинувачувались у зв'язках з рухом Гюлена, якого уряд вважає організатором перевороту. Закриття здійснювались без судових процедур — на основі надзвичайних указів, що діяли в умовах надзвичайного стану. Серед видань, які було ліквідовано, були не лише прорухові чи опозиційні медіа, а й ті, що раніше займали умовно нейтральну позицію. Наприклад, видання *Zaman*, що до 2013 року підтримувало уряд, стало опозиційним і було закрито указом після 2016 року¹²³. Ці події стали етапом завершення процесу т.зв. «media capture» — повної політизації, економічної та регуляторної підпорядкованості ЗМІ.

До кінця 2016 року Туреччина посідала перше місце у світі за кількістю ув'язнених журналістів — у тюрмах перебували понад 150 осіб. Більшість провідних газет або закрито, або передано під контроль лояльних до уряду структур. Паралельно посилювався тиск на цифрові платформи, що залишалися єдиним простором порівняльної свободи. За свідченнями журналістів і правозахисників, незалежна журналістика опинилася на межі зникнення, а довіра до традиційних ЗМІ різко впала, про що було зазначено в дослідженні від Freedom House за 2023 рік^{124,125}.

Згідно з дослідженням Аксер М. і Байбарс Б. «Media Systems and Media Capture in Turkey: A Case Study», після 2016 року Туреччина остаточно перейшла від моделі плюралістичних, хоч і слабких, ЗМІ до

¹²³ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-11.

¹²⁴ Там само. С. 5-11.

¹²⁵ Freedom House. Turkey: Freedom World 2023...

системи гібридного авторитарного медіа. Основними інструментами контролю стали:

- регуляторне захоплення через RTÜK та органи безпеки;
- економічний тиск через державну рекламу, що спрямовується до лояльних медіа;
- інституційне відчуження опозиційних ресурсів, зокрема вилучення майна та блокування сайтів¹²⁶.

Ще одним наслідком періоду після спроби державного перевороту стала ерозія професійної журналістики. Колишні головні редактори провідних видань, таких як *Hürriyet* або *Milliyet*, були звільнені або змушені до еміграції, а на їхні місця призначено лояльних до влади авторів, що публічно ідентифікують себе як «голос уряду». Були зафіксовані численні приклади фабрикації новин з метою дискредитації опозиції.¹²⁷ Звіт «Turkey's Digital News Landscape» також вказує, що довіра до традиційних медіа в Туреччині є однією з найнижчих серед країн-членів OECD¹²⁸.

У 2020-х роках влада вдалася до інституціоналізації цифрового контролю. У 2020 році було ухвалено закон, який зобов'язав великі соцмережі мати представництва в Туреччині, виконувати вимоги щодо видалення контенту та розкриття даних користувачів. Платформи, які не підкорялися, піддавалися штрафам і санкціям у вигляді уповільнення трафіку. У 2022 році перед виборами було прийнято так званий «закон про дезінформацію», який передбачає кримінальну відповідальність до 3 років ув'язнення за поширення «неправдивих» повідомлень¹²⁹. Перші вирoki за цим законом винесено вже у грудні 2022 року.

¹²⁶ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-11.

¹²⁷ Там само. С. 5-11.

¹²⁸ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 11.

¹²⁹ Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7418 [Закон про внесення змін до Закону про пресу та деяких інших законів] : Закон від 13.10.2022 № 7418. *Resmî Gazete*. 2022. 18 жовт. URL:

Регулятор — Рада з інформаційних технологій і зв'язку (ВТК), разом із RTÜK, отримав розширені повноваження з блокування та модерації контенту. Держава також застосовує прямі технічні засоби — наприклад, під час теракту в Стамбулі у листопаді 2022 року було тимчасово обмежено доступ до Twitter, Instagram, Facebook і YouTube¹³⁰.

Згідно з дослідженням Аксер М. і Байбарс Б. «Media Systems and Media Capture in Turkey: A Case Study», Туреччина остаточно перейшла до моделі media capture: основні ресурси контролює або безпосередньо держава, або наближені до неї бізнес-групи. Регуляторні органи, економічні важелі (державна реклама, ліцензування), а також правові інструменти використовуються для придушення будь-якої критики. Водночас альтернативні цифрові платформи — T24, Gazete Duvar, Medyascope — намагаються зберігати редакційну незалежність, але функціонують в умовах економічної та адміністративної вразливості¹³¹.

Отже, період після 2016 року ознаменував остаточний злам у розвитку турецького медіаландшафту — від конкурентного (хоч і конфліктного) поля до системи тотального контролю, регуляторного захоплення та цифрового авторитаризму. Державна влада не лише взяла під контроль основні канали комунікації, але й стала визначати рамки допустимого в публічному дискурсі. Водночас, цифрове середовище почало ставати полем альтернативного спротиву, але його свобода є дедалі більш вразливою, а Туреччина перетворилася на модельну ілюстрацію концепції media capture в умовах гібридного режиму.

В підсумку, такий підхід до періодизації дозволяє не лише простежити трансформацію інформаційної політики Туреччини в історичному розрізі, але й виявити взаємозв'язок між політичними режимами, етапами

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.htm>
10.03.2025).

(дата звернення:

¹³⁰ Freedom House. Turkey: Freedom World 2023...

¹³¹ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-11.

модернізації та рівнем свободи слова. Загалом, розвиток інформаційної політики Туреччини відображає глибокі суперечності між прагненням до демократизації та практиками авторитарного контролю, що еволюціонували у складну систему гібридного режиму з домінуванням держави в інформаційній сфері.

2.2. Інституційні та правові засади формування інформаційної політики Турецької Республіки.

Формування та реалізація інформаційної політики Турецької Республіки відбувається в межах унітарної державної структури з президентською формою правління, де взаємодія законодавчої, виконавчої та судової гілок влади забезпечує комплексне регулювання в інформаційній сфері. Правові засади політики базуються на положеннях Конституції, профільному законодавстві, міжнародно-правових зобов'язаннях та діяльності спеціалізованих регуляторних органів. Такий інституційно-нормативний фундамент слугує основою для державної політики в галузі свободи вираження поглядів, медіарегулювання, захисту персональних даних, цифрового врядування та інформаційної безпеки.

Основним документом, що визначає правові рамки інформаційної політики, є Конституція Турецької Республіки. Конституція Туреччини містить низку положень, що безпосередньо регулюють сферу інформаційної політики, включаючи свободу вираження, доступ до інформації, захист персональних даних та діяльність засобів масової інформації:

— Стаття 20 (Право на повагу до приватного життя та захист персональних даних) гарантує кожному право на повагу до приватного та сімейного життя, а також на захист персональних даних¹³².

¹³² Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 20. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL:

— Стаття 21 (Право на недоторканність житла) гарантує, що житло особи є недоторканим, і жодна особа не може бути позбавлена цього права без законної підстави¹³³.

— Стаття 22 (Свобода та таємниця комунікацій) закріплює право кожного на свободу спілкування та недоторканність засобів зв'язку¹³⁴.

— Стаття 26 (Свобода вираження думок) гарантує кожному право на вільне вираження своїх думок та переконань, усно, письмово або через засоби масової інформації¹³⁵.

— Стаття 28 (Свобода преси) проголошує свободу преси та забороняє цензуру¹³⁶.

— Стаття 30 (Захист друкарень та обладнання преси) забороняє конфіскацію або припинення діяльності друкарень та обладнання преси, за винятком випадків, передбачених законом¹³⁷.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 21. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 22. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³⁵ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 26. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 28. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³⁷ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 30. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

— Стаття 31 (Право на використання засобів масової інформації, що належать державі) надає фізичним та юридичним особам право користуватися засобами масової інформації, що належать державним установам¹³⁸.

— Стаття 74 (Право на подання петицій та доступ до публічної інформації) гарантує право кожного на подання петицій до державних органів та отримання відповіді¹³⁹.

Законодавча влада, у вигляді Великих національних зборів Туреччини (ТВММ) виконує ключову роль у формуванні правових основ інформаційної політики. Законодавчі функції парламенту охоплюють:

- прийняття законів у сфері свободи преси, захисту персональних даних, кібербезпеки, регулювання телерадіомовлення та інтернет-простору;
- ініціація поправок до Конституції у сфері інформаційної політики;
- контроль за діяльністю виконавчої влади, зокрема через парламентські комісії, депутатські запити та спеціальні розслідування (ст. 98 Конституції Туреччини¹⁴⁰);

¹³⁸ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 31. *Resmî Gazete.* 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹³⁹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 74. *Resmî Gazete.* 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 98. *Resmî Gazete.* 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

— затвердження бюджету, у тому числі фінансування діяльності державних регуляторів у сфері інформаційної політики, таких як RTÜK та ВТК;

— моніторинг впровадження міжнародних зобов'язань, зокрема щодо Європейської конвенції з прав людини (ст. 90 Конституції Туреччини¹⁴¹).

Серед законів, що були прийняті Великими національними зборами Туреччини, що регулюють формування та реалізацію інформаційної політики, виділяються наступні:

— Закон № 5187 Basın Kanunu (Закон про пресу), полягає у визначенні правових рамок для діяльності преси та засобів масової інформації, гарантуванні свободи преси, а також встановленні прав та обов'язків власників, редакторів, авторів та інших суб'єктів медіа-простору¹⁴².

— Закон № 6112 Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (Закон про створення та мовлення радіо та телебачення), регулює діяльність телерадіомовних організацій та медіа-послуг у Туреччині, визначаючи їх структуру, функціонування, процедури ліцензування та нагляду, а також передбачає систему санкцій. Ключову роль у цьому процесі відіграє Вища рада з питань телерадіомовлення (RTÜK)¹⁴³.

— Закон № 5651 İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun (Закон про регулювання публікацій в Інтернеті та боротьбу зі

¹⁴¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття 90. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

¹⁴² Basın Kanunu, Kanun No. 5187 [Закон про пресу]....

¹⁴³ Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun No. 6112 [Закон про створення та мовлення радіо та телебачення]...

злочинами, що скоюються через такі публікації), передбачає можливість обмеження доступу до онлайн-контенту та блокування веб-сайтів без попередньої ухвали суду, особливо у випадках порушення законодавства або загрози національній безпеці, включаючи ситуації, що стосуються відновлення громадського порядку та запобігання злочинам, а також здійснює контроль за цифровими платформами¹⁴⁴.

— Закон № 7253, що вносить зміни до Закону № 5651 *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* (Закон про внесення змін до Закону про регулювання публікацій, здійснених в Інтернет-середовищі, та боротьбу зі злочинами, скоєними через ці публікації.), передбачає розширення зобов'язань для соціальних мереж, включаючи необхідність призначення представника в Туреччині, швидке реагування на запити щодо видалення контенту та надання звітів, а також можливість обмеження трафіку для тих, хто не виконує встановлені вимоги¹⁴⁵.

— Закон № 6698 *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu* (Закон про захист персональних даних), що встановлює правові рамки для збору, обробки, зберігання й передачі персональної інформації, особливо в цифровому просторі та сфері комунікації¹⁴⁶.

— Закон № 5846 *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu* (Закон про інтелектуальну власність та витвори мистецтва), регулює авторські права,

¹⁴⁴ *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun*, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті]...

¹⁴⁵ *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, Kanun No. 7253 [Закон про внесення змін до Закону № 5651]...

¹⁴⁶ *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, Kanun No. 6698 [Закон про захист персональних даних]...

суміжні права, поширення творів мистецтва та захист прав авторів і правовласників у сфері медіа та культури¹⁴⁷.

— Закон № 3713 Terörle Mücadele Kanunu (Закон про боротьбу з тероризмом), визначає юридичні підстави боротьби з терористичною діяльністю в країні¹⁴⁸.

— Закон № 5816 Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun (Закон про злочини, скоєні проти Ататюрка), криміналізує публічні висловлювання, написи, зображення або дії, що принижують чи ображають Ататюрка¹⁴⁹.

Крім того, в Туреччині, як і в багатьох державах, кримінальне законодавство містить положення, що регулюють межі публічного висловлювання, зокрема у випадках, коли йдеться про захист державних символів, інституцій чи громадського порядку:

— Стаття 125 (Образа) встановлює кримінальну відповідальність за дії, що принижують гідність або честь особи¹⁵⁰.

— Стаття 216 (Підбурювання до ворожнечі або ненависті) забороняє публічні висловлювання, що можуть призвести до ворожнечі або

¹⁴⁷ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Kanun No. 5846 [Закон про інтелектуальну власність та витвори мистецтва] : Закон від 05.07.1951 № 5846. *Resmî Gazete*. 1951. 13 лип. URL: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc034/kanuntbmmc034/kanuntbmmc03405846.pdf (дата звернення: 10.03.2025).

¹⁴⁸ Terörle Mücadele Kanunu, Kanun No. 3713 [Закон про боротьбу з тероризмом] : Закон від 12.04.1991 № 3713. *Resmî Gazete*. 1991. 12 квіт. URL: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3713.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).

¹⁴⁹ Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında, Kanun No. 5816 [Закон про злочини, скоєні проти Ататюрка] : Закон від 25.07.1951 № 5816. *Resmî Gazete*. 1951. 31 лип. URL: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc033/kanuntbmmc033/kanuntbmmc03305816.pdf (дата звернення: 15.03.2025).

¹⁵⁰ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 125 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 125] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 125. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

ненависті на основі расової, релігійної, етнічної чи соціальної ознаки, якщо такі дії створюють явну загрозу громадському миру¹⁵¹.

— Стаття 217/А (Поширення неправдивої інформації) криміналізує поширення в медіа або соціальних мережах завідомо недостовірної інформації, яка може викликати страх або паніку серед населення та порушити громадський порядок¹⁵².

— Стаття 220 (Участь у злочинній організації) охоплює дії, пов'язані з участю або підтримкою організованих структур, що вчиняють кримінальні діяння. Застосовується до публікацій, що сприймаються як підтримка заборонених організацій¹⁵³.

— Стаття 299 (Образа Президента) встановлює кримінальну відповідальність за публічну зневагу до Президента Республіки¹⁵⁴.

— Стаття 301 (Приниження турецької нації) криміналізує публічне приниження турецької нації, держави, парламенту, уряду або збройних сил, регулює висловлювання на теми, що стосуються національної ідентичності, історії, зовнішньої політики¹⁵⁵.

¹⁵¹ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 216 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 216] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 216. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵² Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 217/A [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 217/А] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 217/А. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵³ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 220 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 220] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 220. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵⁴ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 299 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 299] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 299. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵⁵ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 301 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 301] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 301. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

— Стаття 302 (Підбурювання до війни проти держави) може застосовуватись до контенту, що розглядається як загроза територіальній цілісності¹⁵⁶.

— Стаття 314 (Участь у терористичній організації) застосовується до публічної підтримки або поширення ідей, які можуть розцінюватися як сприяння тероризму¹⁵⁷.

— Стаття 134 (Порушення недоторканності приватного життя) забороняє незаконне записування, публікацію, поширення зображень або звуків приватного характеру без згоди особи¹⁵⁸.

— Статті 135–138 (Незаконне використання персональних даних) регламентують відповідальність за незаконне збирання, зберігання, передачу або знищення персональних даних¹⁵⁹.

Виконавча гілка влади, особливо після переходу до президентської системи управління у 2018 році, має провідну роль у формуванні та реалізації державної інформаційної політики через надання регуляторних повноважень відповідним інституціям, ініціативи в галузі цифрової трансформації, а також впровадження заходів стратегічної комунікації. Згідно з Конституцією Турецької Республіки (Стаття 104)¹⁶⁰, Президент

¹⁵⁶ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 302 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 302] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 302. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵⁷ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 314 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 314] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 314. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵⁸ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 134 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 134] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 134. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁵⁹ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 135–138 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 135–138] : Закон від 26.09.2004 № 5237. Стаття 135–138. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

¹⁶⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709. Стаття

Турецької Республіки є главою виконавчої влади, обраним шляхом загального голосування. Після конституційної реформи посада Прем'єр-міністра була скасована, а всі виконавчі повноваження зосереджені в руках Президента. Вплив виконавчої влади реалізується через повноваження Президента, міністерств, підзвітних органів та регуляторних рад.

До повноважень Президента республіки, що надають право впливати на інформаційну політику, входить:

- видання президентських указів, що можуть стосуватись організації регуляторних органів, політики у сфері цифрової трансформації, розвитку ЗМІ або національної кібербезпеки;
- ініціація підписання міжнародних угод у сфері захисту прав на інформацію, що потребують ратифікації парламентом;
- призначення міністрів та призначення керівників незалежних регуляторів (таких як RTÜK та ВТК);
- оголошення надзвичайного стану та застосування спеціального режиму інформаційного контролю;
- контроль над розвідувальними органами, такими як Національне агентство розвідки (MIT), яка впливає на стратегії інформаційної безпеки.

До повноважень та можливостей впливу Президента також входять і Президентські стратегії та ініціативи:

- Національна стратегія цифрової трансформації, що визначає напрямки цифровізації адміністративних процесів, боротьби з фейковими новинами, розвиток штучного інтелекту та е-урядування.
- кампанії з боротьби з дезінформацією, у тому числі за участю Директорату комунікацій при Президенті Туреччини (Т. С. İletişim

104. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

Başkanlığı), із розробкою єдиної цифрової стратегії комунікації в умовах криз (COVID-19, стихійні лиха, військові конфлікти).

Загалом, президент та уряд реалізують вплив на інформаційну політику через:

- видання президентських указів;
- формування структури та призначення керівництва відповідних регуляторних органів;
- створення координаційних органів з кібербезпеки, цифрової трансформації тощо;
- підготовку та ухвалення національних стратегій у сфері комунікації, цифровізації, медіа, боротьби з дезінформацією.

Також, варто зазначити, що в Туреччині склалася розгалужена система державних інституцій, що формують та реалізують інформаційну політику – від урядових відомств до незалежних (формально) регуляторів. Декілька міністерств безпосередньо залучені до формування інформаційної політики. Серед ключових виконавчих інституцій у сфері інформаційної політики можна виділити:

- Міністерство транспорту та інфраструктури відповідальне за регулювання інфраструктури зв'язку, розвиток телекомунікаційної мережі, цифрову трансформацію та розвиток 5G, співпрацю з органами кібербезпеки;
- Міністерство культури і туризму до компетенції якого історично входила частково і сфера преси, видавничої справи, тепер менше;
- Міністерство внутрішніх справ має повноваження щодо моніторингу та контролю інформації в умовах надзвичайного стану та бере участь у боротьбі з кіберзлочинністю, зокрема у контексті «інформаційної безпеки» (контролює поліцію та жандармерію, які виконують рішення судів щодо блокування, вилучення матеріалів, арештів журналістів);

— Міністерство юстиції забезпечує правову експертизу щодо застосування кримінального законодавства у сфері свободи вираження, захисту персональних даних тощо (формує політику у сфері судового переслідування злочинів проти держави, куди часто потрапляють справи журналістів).

Окрему важливість серед державних інституцій, що уповноважені впливати на інформаційну політику має Директорат комунікацій. Повноваження директорату закріплено у відповідному Президентському указі (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, №4, 2018)¹⁶¹. Створений 24 липня 2018 року після переходу Туреччини до президентської форми правління, цей орган став ключовою інституцією, що централізовано координує державну інформаційну політику. Ця установа є центральним органом з комунікаційної політики, створеним у 2018 р. на базі колишнього Генерального управління з питань преси та інформації. Підпорядкований безпосередньо президентові, Директорат комунікацій відповідає за нагляд і управління всіма видами зв'язків держави з публічним інформаційним простором – від акредитації журналістів, координації урядових прес-служб, до розробки стратегічних комунікацій і контрпропаганди. До його функцій входить координація державної інформаційної політики, стратегічна комунікація державних органів, моніторинг та аналіз ЗМІ, міжнародна інформаційна дипломатія, боротьба з дезінформацією та пропагандою, особливо в цифрових середовищах. Створення цієї структури відобразило прагнення влади до єдиного центру управління інформаційними потоками: якщо раніше різні аспекти (преса, міжнародна комунікація, інформаційна безпека) керувалися розрізненими

¹⁶¹ İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 14) [Указ Президента про організацію Управління зв'язку] : Указ Президента від 24.07.2018 № 14. *Resmî Gazete*. 2018. 24 лип. URL: https://www.alomaliye.com/2018/07/24/iletisim-baskanligi-kararnamesi-14/?srsltid=AfmBOoqGSy_lgl6n12-AVOZ9E4qtvxkNePGXf1lWaKph5G7lHBOSw6Lg (дата звернення: 15.03.2025).

відомствами, то тепер Директорат комунікацій є головним розробником наративів державної пропаганди, відповідальним за донесення позиції Анкари на внутрішньому і зовнішньому медіаполі, а також координатором цензурних заходів (через нього розсилаються попередження медіа про заборону висвітлення певних тем, вводяться тимчасові заборони на новини під час надзвичайних подій тощо)¹⁶².

Іншим органом, що має особливе місце в системі впливу на формування та реалізацію інформаційної політики є Національне агентство розвідки (MİT). Відповідно до законодавства, MİT має право впливати на інформаційний простір задля захисту державної безпеки — наприклад, у цензуруванні тем, пов'язаних з діяльністю спецслужб¹⁶³.

В цілому, на урядовому рівні вироблення політики в медіасфері відбувається в координації між згаданими структурами, але стратегічне бачення задає особисто президент та його Директорат комунікацій.

До інших регуляторних органів, що мають сильний вплив у сфері медіа та цифрових технологій, входять наступні:

— Вища рада з питань радіо і телебачення (RTÜK), що позиціонується як незалежний регулятор, члени якого призначаються парламентом за квотним принципом, де вагому роль відіграє правляча партія. До функцій цієї інституції входять: видача ліцензій телеканалам і радіостанціям, контроль за змістом теле- та радіопрограм; накладення санкцій у разі порушення законодавства про мораль, насильство, мову ворожнечі тощо, моніторинг дотримання правил політичної агітації.¹⁶⁴

¹⁶² The Republic of Türkiye Directorate of Communications. *Türkiye Cumhuriyeti | İletişim Başkanlığı*. URL: <https://www.iletisim.gov.tr/english/kurum-hakkinda> (дата звернення: 01.05.2025).

¹⁶³ What We Do - Milli İstihbarat Teşkilatı. mit.gov.tr. URL: <https://www.mit.gov.tr/en/ne-yapiyoruz.html?active=7> (дата звернення: 05.05.2025).

¹⁶⁴ RTÜK | Mission, Vision and Quality Policy. *RTÜK | Radyo ve Televizyon Üst Kurulu*. URL: <https://www.rtuk.gov.tr/misyon-vizyon-ve-kalite-politikasi/1839/en> (дата звернення: 28.04.2025).

— Агентство з регулювання інформаційних технологій і зв'язку (ВТК) є незалежною у виконанні своїх функцій, проте входить до складу Міністерства транспорту та інфраструктури (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı). ВТК належить до регуляторних та наглядових органів і, згідно з Законом № 5809 «Про електронні комунікації» (Elektronik Haberleşme Kanunu)¹⁶⁵, здійснює нагляд, регулювання, узгодження та авторизацію у секторі електронних комунікацій та зв'язку¹⁶⁶. Ця інституція відповідає за нагляд за провайдерами інтернет-послуг, блокування контенту згідно з рішеннями суду або адміністративних органів, видачу дозволів та реєстрацію провайдерів хостингу, реалізацію Закону № 5651 щодо інтернет-публікацій¹⁶⁷.

До інших інституцій, що мають певний вплив у сфері медіа та цифрових технологій, входять:

— Департамент кіберзлочинності (Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı), який здійснює спостереження за мільйонами користувацьких акаунтів у соціальних мережах. Відповідно до офіційних звітів, цей департамент здійснює регулярний моніторинг понад 45 мільйонів акаунтів з метою виявлення потенційних порушень, що можуть впливати на громадську думку або стосуються поширення недостовірної інформації¹⁶⁸.

— Рада з питань захисту персональних даних (Kişisel Verileri Koruma Kurulu), що є незалежним органом, що здійснює нагляд за

¹⁶⁵ Elektronik Haberleşme Kanunu, Kanun No. 5809 [Закон про електронні комунікації] : Закон від 05.11.2008 № 5809. *Resmî Gazete*. 2008. 10 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5809&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 11.03.2025).

¹⁶⁶ Yetkilendirme - Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu*. URL: <https://www.btk.tr/yetkilendirme> (дата звернення: 01.05.2025).

¹⁶⁷ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті]...

¹⁶⁸ Tahiroglu M. How Erdoğan Controls Turkey's Information Space. *Turkeyscope*. 2020. Т. 4, № 5. URL: <https://dayan.org/file-download/download/public/17043> (дата звернення: 06.03.2025).

дотриманням законодавства про захист персональних даних та є відповідальним за забезпечення дотримання законодавства про захист персональних даних та розгляд скарг громадян. Має повноваження накладати штрафи, видавати приписи, проводити розслідування порушень¹⁶⁹.

— Інституція Омбудсмена (Kamu Denetçiliği Kurumu), що розглядає скарги громадян на дії або бездіяльність державних органів, у тому числі щодо порушення прав на доступ до інформації та захист персональних даних¹⁷⁰.

Судова гілка влади Турецької Республіки відіграє важливу роль у сфері інформаційної політики, насамперед через механізми правозастосування, тлумачення законодавства та захисту основоположних прав і свобод. Її повноваження у цьому контексті стосуються, зокрема, контролю за обмеженнями свободи вираження поглядів, свободи преси, доступу до інформації, цифрової безпеки та конфіденційності.

У межах своїх конституційних повноважень Конституційний Суд розглядає індивідуальні скарги щодо порушень права на свободу слова, захист персональних даних та інших прав, пов'язаних з інформаційною сферою. Він також здійснює перевірку відповідності законодавчих актів положенням Конституції, включно з нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність ЗМІ, інтернет-простору чи цифрового урядування.

Суди загальної юрисдикції ухвалюють рішення у справах, пов'язаних із застосуванням кримінального законодавства до представників медіа — зокрема за звинуваченнями у «поширенні забороненої інформації», «образі державних інституцій», «пропаганді тероризму» тощо. Вони мають

¹⁶⁹ KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU | KVKK | Mission-Vision. *KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU | KVKK | Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığı*. URL: <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6589/o-Mission-Vision> (дата звернення: 02.05.2025).

¹⁷⁰ KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU. *KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU*. URL: <https://english.ombudsman.gov.tr/how-we-can-help-you> (дата звернення: 06.05.2025).

повноваження тимчасово блокувати веб ресурси, вилучати контент, застосовувати санкції до журналістів, блогерів та ЗМІ відповідно до положень Закону № 5651 «Про регулювання інтернет-публікацій»¹⁷¹.

Адміністративні суди розглядають спори, пов'язані з рішеннями державних і регуляторних органів, які стосуються медіа-діяльності, цифрових платформ та телекомунікацій. Це, зокрема, стосується оскарження санкцій, накладених RTÜK, Агентством з питань захисту персональних даних (KVKK), або ВТК.

В підсумку, судова влада Туреччини здійснює нормативне тлумачення та правовий нагляд за дотриманням інформаційних прав і свобод, а також забезпечує баланс між правом на вільне висловлення та законними обмеженнями в умовах безпеки, публічного порядку та цифрового контролю.

Також певний вплив на формування та реалізацію інформаційної політики займають і міжнародні зобов'язання:

— Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). Хоча ЄСПЛ не є органом судової системи Туреччини, рішення цього суду мають безпосередній вплив на тлумачення норм турецькими судами, особливо у справах, пов'язаних зі свободою вираження (ст. 10 ЄКПЛ)¹⁷². Конституційний Суд Туреччини визнає обов'язковість стандартів ЄСПЛ.

— Конвенція Ради Європи про захист персональних даних (Конвенція 108): Туреччина є стороною угоди, що встановлює стандарти захисту даних¹⁷³.

¹⁷¹ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті]...

¹⁷² Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 10. Свобода вираження поглядів : Міжнар. договір від 04.11.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr (дата звернення: 04.05.2025).

¹⁷³ Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Конвенція Ради Європи від 28.01.1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text (дата звернення: 06.06.2025).

— Участь у програмах ЮНЕСКО, ITU та OECD. Туреччина бере участь у глобальних ініціативах щодо регулювання інформаційного середовища та розвитку цифрової політики.

Отже, інституційно-правові засади інформаційної політики Турецької Республіки становлять багаторівневу систему, що включає конституційні норми, галузеве законодавство, діяльність виконавчих та регуляторних органів, а також судовий нагляд. Конституція Туреччини гарантує свободу вираження, право на приватність, доступ до інформації та захист персональних даних, водночас допускаючи їх обмеження з міркувань національної безпеки та громадського порядку¹⁷⁴.

Законодавство Туреччини передбачає механізми обмеження доступу до інформаційних ресурсів, зокрема у випадках поширення недостовірної інформації або закликів, що можуть порушити публічну безпеку. Діють положення щодо тимчасового блокування інтернет-ресурсів, а також кримінальна відповідальність за окремі публікації в традиційних медіа та соцмережах¹⁷⁵.

Отже, формування та реалізація інформаційної політики здійснюється через взаємодію трьох гілок влади, та, відповідно, за допомогою поєднання нормотворчих, адміністративних та судових механізмів. Законодавча влада ухвалює нормативно-правові акти в галузі медіа та цифрової безпеки. Виконавча гілка, особливо Офіс Президента, реалізує політику через укази, стратегії та діяльність підпорядкованих органів, зокрема Директорату комунікацій (İletişim Başkanlığı), ВТК, RTÜK та KVKK. Судова система забезпечує правову рівновагу в реалізації інформаційної політики. Конституційний суд виконує ключову роль у забезпеченні дотримання прав людини, тлумаченні обмежень свободи слова та узгодженні національного законодавства з міжнародними стандартами (ЄСПЛ, Конституція

¹⁷⁴ Tahiroglu M. How Erdoğan Controls Turkey's Information Space...

¹⁷⁵ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-11.

Туреччини). Її особливістю є поєднання централізованого контролю із формальним дотриманням міжнародно-правових зобов'язань, що створює гнучку, проте неоднозначну модель управління інформаційною сферою.

2.3. Ідеологічні та ціннісні підходи до інформаційної політики в Турецькій Республіці

Розвиток інформаційної політики Турецької Республіки протягом XX–XXI століть можна охарактеризувати як багатовимірну систему, що поєднує правове регулювання, політичну комунікацію та стратегічне управління інформаційним простором під впливом ідеологічних і прагматичних чинників, які зумовили її змістовну еволюцію та інституційну специфіку. Її структура була зумовлена ідеологічними настановами державного розвитку, безпековими викликами, а також прагненням до модернізації механізмів взаємодії між владою, суспільством і медіа¹⁷⁶. Серед основних ідейних орієнтирів можна виокремити принципи кемалізму, що домінували в ранній республіканський період, подальше зростання впливу консервативних підходів до публічного дискурсу, а також прагматичні елементи, що проявлялися у варіативності практичних рішень в інформаційній сфері¹⁷⁷.

Упродовж XX–XXI століть підходи турецьких урядів до реалізації інформаційної політики змінювалися, охоплюючи етапи посилення ролі централізованого регулювання, розбудови інституційного контролю за інформаційними потоками, а також впровадження цифрових інструментів управління у сфері стратегічних комунікацій. Ці трансформації розглядаються у науковій літературі як відображення адаптації до умов глобалізації, цифровізації та зростання значення інформаційної безпеки¹⁷⁸. Історичний розвиток інформаційної політики Турецької Республіки був

¹⁷⁶ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-11.

¹⁷⁷ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 30-42 с.

¹⁷⁸ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape...

тісно пов'язаний із трансформаціями політичної системи та домінантними ідеологіями.

У 1920–30-х роках ключову роль відігравали кемалістські засади, що розглядали пресу й освіту як інструменти модернізаційної мобілізації. Згідно з офіційним навчальним посібником від Університету Анadolу, засоби масової інформації в цей період використовувалися передусім для популяризації реформ та формування єдиної національної ідентичності, що відповідало курсу республіканської уніфікації¹⁷⁹. Також зазначається, що свобода слова визнавалася на рівні основних декларацій, однак на практиці діяли правові обмеження в умовах надзвичайного стану: закон «Takrir-i Sükûn» 1925 року запроваджував механізми адміністративного контролю над публічними висловлюваннями у періоди суспільної нестабільності¹⁸⁰.

В 1950-х роках сформувалася модель «керованої демократії», де уряди використовували інформаційну політику як засіб політичного маневру. Прикметною рисою став перехід від прямого цензурування до економічних та адміністративних форм тиску на ЗМІ з 1980–90-х років, коли медіахолдинги перетворилися на інструменти впливу бізнес-еліт, які укладали неформальні угоди з владою¹⁸¹.

Із 2002 року Туреччина перебуває під політичним керівництвом АКР, ідеологія якої поєднує неоконсерватизм, ісламське відродження, політичний реалізм і культурну ревізію кемалістського секуляризму. У межах інформаційної політики це виявляється у пріоритеті релігійної та традиціоналістської риторики, інтерпретації національної історії з позиції "історичної справедливості" (*tarihî adalet*), просуванні тем "духовного оновлення" та "моральної трансформації". Зокрема, Управління з релігійних справ (*Diyanet İşleri Başkanlığı*) було перетворено з адміністративного

¹⁷⁹ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 30-33.

¹⁸⁰ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman... С. 33-36.

¹⁸¹ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 5-6.

органу на ідеологічний інструмент державної комунікації: так, через масове продукування релігійного контенту формується образ "етичної держави", яка не лише контролює поведінку громадян, а й диктує моральні норми. До того ж, починаючи з 2007–2008 років, у системі медіарегулювання окреслився курс на централізацію управління. Згідно з аналізом М. Аксер і Б. Байбарс, Рада з радіо й телебачення (RTÜK), формально незалежна інституція, набула ознак адміністративного регулятора з розширеними повноваженнями щодо ліцензування, застосування санкцій і регулювання контенту. На думку дослідників, до 2016 року сформувалася модель поступової редакційної залежності від політичного й економічного середовища, що отримала назву *media capture*¹⁸².

Спроба державного перевороту в липні 2016 року та запровадження надзвичайного стану стали точкою посилення регулятивних механізмів у медіасфері. Згідно з урядовими документами, першочергове завдання медіа — «захист державного устрою від ворожих інформаційних кампаній», що легітимізує цензуру та самоцензуру. Було припинено діяльність понад 160 медіаорганізацій, а також розширено повноваження RTÜK і Управління з питань інформаційних технологій і зв'язку (ВТК) щодо моніторингу та обмеження онлайн-контенту^{183,184}. Від 2020 року ухвалено низку нормативних змін щодо цифрового простору, які передбачають локалізацію іноземних платформ, блокування контенту за рішенням регуляторів та запровадження юридичної відповідальності за поширення недостовірної інформації. Як відзначається у звітах EDAM, це стало частиною ширшої державної стратегії, орієнтованої на цифрову безпеку та контроль за динамікою інформаційних потоків¹⁸⁵. Пріоритети безпеки, стабільності та єдності суспільства формують офіційні меседжі державних ЗМІ.

¹⁸² Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1-7.

¹⁸³ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

¹⁸⁴ Freedom House. Turkey: Freedom World 2023...

¹⁸⁵ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

У рамках інформаційної політики сьогодення продовжує простежватися акцент на ціннісно-культурній складовій. У нормативно-правових документах і заявах RTÜK та інших органів окреслюється риторика, що базується на темах суспільної моралі, традиційної культури та національної ідентичності, що, зокрема, відображається в оцінках контенту, пов'язаного з гендерною тематикою, сексуальністю та релігією¹⁸⁶. Поєднання релігійної риторики з турецьким націоналізмом стало характерною рисою інформаційної політики останніх років.

Отже, особливістю інформаційної політики Туреччини є її здатність адаптуватися до внутрішньополітичних трансформацій та зовнішніх викликів, зберігаючи контроль над ключовими сегментами інформаційного простору. Інформаційна політика в Туреччині пройшла еволюцію від моделі централізованого секулярного регулювання до моделі, в якій зростає значення ціннісних орієнтирів, пов'язаних із релігійно-культурною ідентичністю. Незважаючи на епізоди лібералізації, переважає тенденція до консолідації інституцій, які забезпечують контроль над публічною комунікацією, зокрема в умовах посилення безпекових ризиків або політичної нестабільності. Функціонування системи медіарегулювання, включно з RTÜK та ВТК, свідчить про формування стабільної нормативно-інституційної бази, що дозволяє державі оперативно реагувати на зміни в медіасередовищі, включно з діджитал-сферою. Такий підхід спрямований на забезпечення інформаційної стабільності та контроль за поширенням контенту, що може бути сприйнятий як загроза публічному порядку або суспільним цінностям. Загалом, турецький досвід демонструє складність забезпечення балансу між свободою інформації та цілями збереження політичної стабільності й національної єдності, особливо в умовах гібридних політичних режимів.

¹⁸⁶ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

РОЗДІЛ 3

АКТУАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

3.1. Ключові напрями та пріоритети інформаційної політики Турецької Республіки

Інформаційна політика Турецької Республіки у XXI столітті трансформувалася з обмеженої стратегії модернізації інфраструктури в комплексну систему регулювання, що охоплює цифрову безпеку, контроль інформаційного простору, міжнародну комунікацію та просування іміджу держави. Ключові напрями цієї політики сформовано на перетині внутрішньополітичних потреб безпеки та прагненні підвищити глобальну конкурентоздатність Туреччини в інформаційній сфері.

Насамперед, важливим вектором інформаційної політики Туреччини є забезпечення інформаційної безпеки. Влада позиціонує контроль за інформаційним середовищем як питання національної безпеки, особливо в контексті боротьби з тероризмом та протидії дезінформації. Після спроби державного перевороту у 2016 році інформаційна безпека стала одним з ключових пріоритетів турецької державної політики. Влада вбачає в інформаційному просторі потенційне поле для зовнішніх і внутрішніх загроз, особливо з боку курдського руху, а також структур, які офіційна Анкара ідентифікує як терористичні (зокрема, Організацію Фетуллаха Гюлена (FETÖ))¹⁸⁷.

Так, з 2022 року в Туреччині діє так званий «закон про дезінформацію», що передбачає кримінальну відповідальність за поширення «неправдивої інформації»¹⁸⁸. Положення цього закону широко

¹⁸⁷ Aydeniz H. Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları Alan Tarih Yazımına Giriş. Ankara : Sonçağ Kültür, 2023. 298 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/378469594_Turkiye'de_Medya_ve_Iletisim_Calismalari_Alan_Tarihyazim (дата звернення: 09.05.2025). с. 50-92.

¹⁸⁸ Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7418 [Закон про внесення змін до Закону про пресу та деяких інших законів]...

інтерпретуються судовими органами, що дозволяє владі використовувати їх для обмеження критичних висловлювань, зокрема в соціальних мережах¹⁸⁹. Ця і схожі законодавчі ініціативи надали можливість карати за розповсюдження інформації, що «викликає суспільну паніку» або «загрожує безпеці держави». Подібні заходи були застосовані в кризові моменти, наприклад, після землетрусу 2023 року, коли за критику влади у соцмережах були затримані десятки громадян¹⁹⁰. Центром реалізації державної стратегії протидії фейковим новинам виступає створений при Офісі комунікацій президента Центр боротьби з дезінформацією (DMM), що оперативно реагує на публікації в цифровому просторі, які вважаються такими, що загрожують національним інтересам, хоча критики вказують на використання цього центру для політичного тиску¹⁹¹.

Ще одним важливим пріоритетом інформаційної політики Туреччини є державний контроль над медіа. У Туреччині сформовано систему керованого плюралізму: основні ЗМІ належать бізнес-групам, афілійованим із правлячою партією, а державні ресурси (як-то державна реклама чи технічні дозволи) спрямовуються переважно до лояльних медіа. Уряд стимулює розвиток медіа-індустрії шляхом фінансування, створюючи сприятливі умов для інвестицій та модернізації інфраструктури телерадіомовлення (наприклад, запуск нової телевежі Küçük Çamlıca у 2021 році)¹⁹². При цьому, незалежні медіа зазнають економічного тиску та юридичних переслідувань, зокрема через статті кримінального кодексу про образи президента або «підтримку тероризму»¹⁹³. Як зазначають дослідники, сучасна Туреччина реалізує модель «інформаційного захоплення» (media capture), коли контроль над ЗМІ досягається не прямою

¹⁸⁹ Aydeniz H. Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları... С. 50-92.

¹⁹⁰ Відімска К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки... С. 34–37.

¹⁹¹ Aydeniz H. Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları... С. 203-267.

¹⁹² Відімска К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки... С. 34–37.

¹⁹³ Там само. С. 50-92.

цензурою, а економічними та правовими важелями¹⁹⁴. Інституційно цей контроль забезпечується Вищою радою з питань телерадіомовлення (RTÜK), яка нерідко застосовує вибіркові санкції до телеканалів, що дозволяють собі критикувати уряд¹⁹⁵.

Одним із важливих напрямів також можна виділити цифрову трансформацію, розробку та впровадження інтернет-держави, розвиток цифрової інфраструктури та підтримку інновацій в інформаційно-комунікаційній сфері. Незважаючи на посилення контролю, турецька держава декларує амбітні плани цифровізації, втілені у таких програмах як «Цифрова Туреччина» (Dijital Türkiye), «e-Devlet» та «Національна технологічна ініціатива» (Milli Teknoloji Hamlesi), які мають на меті забезпечити громадянам доступ до електронних держпослуг. Ці програми передбачають розвиток е-урядування, інфраструктури 5G, впровадження хмарних сервісів та електронної ідентифікації громадян¹⁹⁶.

Упродовж останніх десятиліть уряд Туреччини ініціював та реалізував низку стратегічних документів, що заклали основи національної цифрової політики та визначили цифровізацію як інструмент підвищення ефективності державного управління, економічного зростання та національної безпеки. Серед таких стратегій ключову роль відіграють «Національний план інформаційної інфраструктури» (TUENA), «Інформаційне суспільство 2006–2010» та довгострокова програма «Візія 2023»¹⁹⁷.

TUENA (Turkey National Information Infrastructure Master Plan) — це перша комплексна програма в галузі цифрового розвитку, започаткована наприкінці 1990-х років Державним плановим управлінням Туреччини. Метою цього документа було створення інтегрованої інформаційної

¹⁹⁴ Aydeniz H. Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları... С. 126-156.

¹⁹⁵ Відімська К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки... С. 34–37.

¹⁹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman...

¹⁹⁷ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları Ve Bilgi Merkezleri...

інфраструктури, яка б охоплювала державні установи, освітні заклади, приватний сектор і громадянське суспільство. TUENA визначив основні напрями впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у функціонування держави, включаючи розвиток електронного урядування (e-Devlet), автоматизацію публічних сервісів, цифрову модернізацію державного апарату, формування ринку електронних послуг, а також регуляцію в сфері інформаційної безпеки та захисту персональних даних¹⁹⁸.

У довгостроковій перспективі ключовим документом щодо цифрової трансформації стала програма «Візія 2023», розроблена в рамках підготовки до сторіччя утворення Турецької Республіки. Основною метою цієї стратегії стало перетворення Туреччини на високотехнологічну, інноваційну та конкурентоспроможну державу¹⁹⁹. Серед ключових орієнтирів було визначено:

- цифровізацію всіх ключових секторів державного управління (е-уряд, е-здоров'я, е-освіта, е-юстиція);
- розвиток економіки знань та високих технологій;
- створення сприятливого інноваційного середовища для ІТ-індустрії;
- інтеграцію до європейського та глобального інформаційного простору через адаптацію правових норм;
- формування національного цифрового суверенітету як складової політики безпеки²⁰⁰.

З іншого боку, було ухвалено нормативну базу, яка посилює контроль над цифровим простором. Одночасно із розвитком цифрових технологій уряд Туреччини впровадив законодавчі обмеження для глобальних онлайн-

¹⁹⁸ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları Ve Bilgi Merkezleri...

¹⁹⁹ Şahin K. Cumhuriyetimizin 100. Yılı Ülke Türkiye İdeali: Siyasi bir Analiz. *Düşünce Dünyasında Türkiz*. 2022. T. 5, № 25. С. 121–142. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3173419> (дата звернення: 02.05.2025).

²⁰⁰ Şahin K. Cumhuriyetimizin 100. Yılı Ülke Türkiye İdeali... С. 121–142.

платформ (Twitter/X, YouTube, Facebook). Відповідно до закону 2020 року, глобальні платформи зобов'язані мати юридичних представників у Туреччині та зберігати дані користувачів всередині країни. У разі невиконання – застосовуються санкції, включно з обмеженням трафіку та блокуванням доступу²⁰¹. Крім того, під час надзвичайних подій доступ до платформ як Twitter чи Facebook може обмежуватися на рівні державного рішення²⁰².

Перелічені державні програми відображають прагнення держави до послідовної модернізації, поєднуючи впровадження інноваційних технологій у публічне управління та забезпечення інформаційної безпеки в умовах глобальної цифрової конкуренції. Така політика має на меті не лише сприяти внутрішній стабільності й економічному зростанню, але й зміцнювати міжнародні позиції Туреччини як регіонального лідера у сфері цифрової трансформації.

Іншим пріоритетом є застосування інформації як інструмента зовнішньополітичної стратегії. Туреччина активно розвиває міжнародне мовлення через такі державні медіа, як TRT World (англійською), TRT Arabic, TRT Deutsch тощо та Anadolu Agency. Ці медіа презентують турецьку зовнішньополітичну позицію, орієнтовані на «альтернативу» західній інформаційній гегемонії та створюють позитивний імідж країни за кордоном, що є складовою її публічної дипломатії^{203,204}. Окрему увагу держава також приділяє культурній дипломатії, зокрема експортові турецьких серіалів, що стали потужним інструментом м'якої сили. Загалом, продукція медіаіндустрії цілеспрямовано використовується для формування сприятливого образу Туреччини в регіоні Балкан, Близького Сходу, Південної Америки тощо.

²⁰¹ Aydeniz H. Türkiye'de Medya ve İletişim Çalışmaları... С. 203-267.

²⁰² Відімска К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки... С. 34–37.

²⁰³ Там само. С. 34–37.

²⁰⁴ Aydeniz H. Türkiye'de Medya ve İletişim Çalışmaları... С. 203-267.

Отже, інформаційна політика Турецької Республіки сьогодення є багатовекторною та адаптивною до викликів цифрової епохи. Її пріоритети формуються на перетині внутрішньої безпеки, потреб цифрової трансформації та зовнішньополітичних амбіцій держави. У фокусі — забезпечення інформаційної безпеки, контроль над медіасферою, цифровізація державного управління, регулювання цифрових платформ і використання інформації як інструменту міжнародного впливу.

Попри відсутність єдиного кодифікованого документу інформаційної політики Турецької Республіки, її наявність та цілеспрямованість беззаперечно простежується. З огляду на особливості політичної системи Туреччини, інформаційна політика реалізується не в межах одного нормативно-правового акта, а через сукупність законодавчих ініціатив, урядових програм, інституційної практики та стратегій, пов'язаних з національною безпекою, цифровізацією, медіарегулюванням і міжнародними зобов'язаннями. Така фрагментарність нормативної бази створює певну колізію: з одного боку, вона ускладнює ідентифікацію єдиної концептуальної рамки, з іншого — дозволяє гнучко адаптувати інформаційну політику до змінних викликів.

Однак, навіть за відсутності уніфікованого базового документу, пріоритети та стратегічні цілі турецької інформаційної політики можна простежити через:

- еволюцію медійного простору та трансформацію політичної системи, починаючи з періоду після 1980 року і особливо з 2000-х років, коли відбувається концентрація ЗМІ та поява цифрових платформ як нового каналу державного впливу²⁰⁵;

- інституційні та правові засади, закріплені в Конституції, кримінальному та антитерористичному законодавстві, законі про

²⁰⁵ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С.1-17.

регулювання медіа та інтернету, а також діяльності таких органів як RTÜK, BTK та Директорат комунікацій²⁰⁶;

— державні стратегії цифрового переходу, зокрема «Візія 2023», «Інформаційне суспільство 2006–2010» та TUENA, що закладають цифрові пріоритети у межах інформаційної політики²⁰⁷.

Отже, інформаційна політика Туреччини існує в імпліцитному вигляді, відображаючи як стратегічні пріоритети держави, так і інструменти їх реалізації, хоча відсутність офіційного кодифікованого документа залишається джерелом нормативної розмитості та предметом академічного аналізу.

3.2. Методи і засоби досягнення цілей інформаційної політики Турецької Республіки

Для реалізації стратегічних цілей в інформаційній сфері Турецька Республіка застосовує широкий спектр інституційних і правових інструментів. Серед основних механізмів — діяльність центральних державних органів, спеціальне законодавство, регулювання ЗМІ та цифрових платформ, а також формування офіційних комунікаційних стратегій на міжнародному рівні²⁰⁸.

Інституційно інформаційна політика Туреччини реалізується через ієрархічно організовану систему органів, що здійснюють нормативне регулювання, стратегічне планування та оперативне реагування в медійній, цифровій та кіберсферах.

Координацію інформаційної політики на найвищому рівні здійснює Директорат з комунікацій: відповідає за формулювання національних комунікаційних стратегій, взаємодію з міністерствами, акредитацію журналістів, розробку інформаційних повідомлень та моніторинг

²⁰⁶ Akkurt A. Basın Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırları...

²⁰⁷ Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları Ve Bilgi Merkezleri...

²⁰⁸ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1-17.

публічного дискурсу. Крім того, під його керівництвом діє Центр боротьби з дезінформацією, який координує діяльність державних структур у цій сфері²⁰⁹. Серед ключових регуляторів — RTÜK та ВТК. RTÜK здійснює ліцензування мовників, моніторинг і санкціонування телерадіоорганізацій, а з 2019 року — також онлайн-платформ, включно зі стрімінговими сервісами (YouTube, Netflix), що підпадають під його регулятивну юрисдикцію. ВТК, окрім контролю над інтернет-провайдерами, бере участь у реалізації кіберполітики. У сфері кібербезпеки функціонує Національна рада з кібербезпеки, яка формує політику захисту державних ІТ-систем. При ній діє Центр реагування на кіберінциденти (USOM), підпорядкований ВТК, що займається виявленням кіберзагроз, у т.ч. взаємодією з правоохоронними структурами у випадках поширення деструктивного контенту в цифровому середовищі²¹⁰.

Також, варто зазначити, що законодавство Турецької Республіки є одним із ключових інструментів регулювання інформаційного простору. Основними нормативно-правовими актами є:

- Закон про пресу (оновлений у 2004 р.), що визначає права й обов’язки друкованих видань, зокрема вимоги до їхньої реєстрації²¹¹;
- Закон № 5651 про інтернет (2007 р., з поправками 2014 і 2020 рр.) — встановлює процедури блокування сайтів, зобов’язує провайдерів зберігати лог-файли трафіку та надавати їх компетентним органам. Поправки 2014 року дозволяють тимчасове блокування сайтів за адміністративним розпорядженням із подальшим судовим підтвердженням²¹²;

²⁰⁹ Kirdemir B. Turkey’s Digital News Landscape... С. 1-5.

²¹⁰ Kirdemir B. Turkey’s Digital News Landscape... С. 1-5.

²¹¹ Basın Kanunu, Kanun No. 5187 [Закон про пресу]...

²¹² İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті]...

— Закон про боротьбу з тероризмом, що застосовується в контексті висвітлення чутливих тем, зокрема у соціальних мережах²¹³;

— Кримінальний кодекс Туреччини, який містить норми щодо захисту репутації державних інститутів, зокрема статті 301 (про образу нації)²¹⁴, 299 (про образу президента)²¹⁵, а також ст. 217/А про поширення дезінформації (введена у 2022 р.)²¹⁶;

— Закон про радіо й телебачення, який регулює діяльність RTÜK і передбачає санкції за порушення загальних принципів моральності та публічної безпеки²¹⁷.

Участь Туреччини в Європейській конвенції з прав людини дає змогу громадянам звертатися до ЄСПЛ у випадках порушення прав на свободу вираження. Водночас національні суди, за оцінками міжнародних моніторів, у багатьох випадках стають на бік держави, трактуючи дії щодо обмеження інформації як правомірні з погляду внутрішнього законодавства²¹⁸.

Контроль над інформаційною сферою в Туреччині реалізується також через механізми впливу на власників медіа, зокрема з часів, коли протягом 2000–2010-х років великі інформаційні холдинги були придбані підприємцями, що підтримують чинну політику уряду. За повідомленнями аналітичних центрів, цьому сприяли доступ до пільгового фінансування з боку державних банків та преференції у сфері держзамовлень²¹⁹. Водночас медіавласники, що займали нейтральну або опозиційну позицію, зіштовхнулися з посиленням податковим контролем і втратили основні

²¹³ Terörle Mücadele Kanunu, Kanun No. 3713 [Закон про боротьбу з тероризмом]...

²¹⁴ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 301 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 301]...

²¹⁵ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 299 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 299]...

²¹⁶ Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 217/A [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 217/А]...

²¹⁷ Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun No. 6112 [Закон про створення та мовлення радіо та телебачення]...

²¹⁸ Human Rights Watch. Turkey: Dangerous, Dystopian New Legal Amendments...

²¹⁹ Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey... С. 1-17.

активи, тож значну частку національного медіапростору нині займають холдинги, що мають тісні зв'язки з органами влади. Редакційна політика великих ЗМІ часто координується через неформальні механізми комунікації між керівниками медіакомпаній та посадовими особами. За свідченнями журналістських спілок і дослідницьких організацій, у провідних редакціях спостерігається уникнення критичного контенту щодо найвищих посадових осіб. Додатковим чинником, що впливає на зміст публікацій, є регулятивна практика RTÜK, включно з фінансовими санкціями або обмеженням доступу до державної реклами²²⁰.

Фінансова підтримка та рекламні потоки також є важливими інструментами опосередкованого впливу на медіасферу. Зокрема, через Агентство з питань реклами в пресі (BİK) здійснюється розподіл державної реклами та субсидій. До 2023 року BİK обмежував доступ незалежних видань до фінансування, однак Конституційний суд визнав подібну практику такою, що суперечить принципам свободи преси²²¹. Незважаючи на це, економічна нерівність між великими медіагрупами та незалежними ЗМІ зберігається.

З огляду на стрімкий розвиток цифрових платформ, Туреччина вжила низку заходів для регулювання соціальних мереж. Законодавство передбачає обов'язкову локалізацію представництв платформ, надання особистих даних користувачів за запитом та видалення контенту, який визнається таким, що порушує чинні норми. Крім того, застосовуються технічні методи обмеження доступу — зокрема, глибокий аналіз трафіку (DPI), впроваджений оператором Türk Telekom²²². Цей інструмент дозволяє адресне блокування або уповільнення доступу до онлайн-сервісів під час кризових подій. Правоохоронні органи здійснюють постійний моніторинг

²²⁰ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

²²¹ Freedom House. Turkey: Freedom World 2023...

²²² Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

публічних висловлювань у соцмережах: у ряді випадків передбачено юридичну відповідальність, що створює превентивний ефект та зумовлює зростання самоцензури серед користувачів.

Варто зазначити, що Туреччина активно формує свій імідж на міжнародному рівні через мережу державних медіа, зокрема TRT World і Anadolu Agency, що працюють на іноземну аудиторію. Крім того, дипломатичні установи активно ведуть інформаційну роботу в цифровому просторі, спростовуючи критичні повідомлення й просуваючи державну позицію. Інформаційна дипломатія також підтримується через організацію міжнародних форумів (TRT World Forum) та участь у дискусіях на платформах ООН, ОБСЄ тощо. На цих майданчиках піднімаються питання відповідальності свободи слова, боротьби з дезінформацією та ісламофобією, що дозволяє Туреччині формувати легітимні наративи у міжнародному дискурсі.

Ще одним з методів реалізації інформаційної політики Туреччини на є робота з діаспорою. Значна кількість громадян турецького походження, що проживають у країнах ЄС (зокрема в Німеччині та Нідерландах), розглядається як частина розширеного інформаційного простору. Через мережу консульств, культурних центрів, а також медіа, орієнтованих на турецькомовну аудиторію, реалізуються інформаційні ініціативи, які охоплюють соціальні, політичні та виборчі теми. Подібна активність викликає увагу та дискусії в приймаючих державах, однак для Анкари ці практики сприймаються як продовження внутрішньої інформаційної стратегії.

На національному рівні реалізується комплекс освітньо-просвітницьких заходів. До навчальних програм включено курси з медіаграмотності, що акцентують увагу на питаннях інформаційної безпеки, боротьби з дезінформацією та зовнішніми комунікаційними впливами. Паралельно проводяться державні кампанії з формування критичного

ставлення до неперевіраних джерел, із наголосом на важливості офіційно підтвердженої інформації²²³.

Отже, сучасна інформаційна політика Турецької Республіки характеризується поєднанням інноваційного розвитку й інституційного регулювання. З одного боку, спостерігається інвестування у цифрову інфраструктуру, технології та зовнішню комунікацію. З іншого — застосовуються механізми управління інформаційними потоками задля збереження стабільності в умовах зростаючої складності інформаційного середовища. Такий підхід дозволяє досягати стратегічних цілей як у внутрішній, так і в зовнішній політиці, проте водночас актуалізує виклики, пов'язані з необхідністю балансування між безпекою і свободою слова. Надмірне регулювання може зумовлювати зниження довіри до офіційної інформації та підвищення зацікавлення альтернативними каналами. Подальший розвиток інформаційної політики Туреччини залежатиме від здатності адаптуватися до технологічних змін при дотриманні міжнародних стандартів інформаційних прав.

²²³ Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape... С. 1-5.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання бакалаврської роботи «Пріоритети інформаційної політики Турецької Республіки» було досягнуто поставленої мети – визначенню підходів та механізмів формування та реалізації інформаційної політики Турецької Республіки та визначенню пріоритетів інформаційної політики Турецької Республіки.

У першому розділі, зокрема на основі аналізу літератури було визначено поняття інформаційної політики як багатовимірного інструмента державного управління в умовах цифрової трансформації глобального суспільства. Узагальнення підходів провідних іноземних та українських дослідників дало змогу дійти висновку, що інформаційна політика є складним комплексом заходів, спрямованих на регулювання потоків інформації, забезпечення інформаційної безпеки, формування національного інформаційного простору та просування стратегічних інтересів держави в інформаційній сфері. Було встановлено, що сучасні підходи до інформаційної політики мають еволюційну динаміку: від уявлень про політику як контроль за інформаційними ресурсами – до концепцій інформаційного плюралізму, цифрової демократії та безпеки.

Також було визначено роль та ключові функції інформаційної політики – регуляторну, комунікативну, безпекову, іміджеву та культурно-ідентифікаційну, що формують її роль у структурі публічної влади. Систематизація видів інформаційної політики дозволила виокремити національну, державну та публічну інформаційні політики як ієрархічно пов'язані, але функціонально відмінні рівні. Публічна інформаційна політика постає як простір взаємодії держави, громадянського суспільства, ЗМІ та бізнесу; державна – як інструмент реалізації політичної волі органів влади; а національна – як стратегічна концепція інтеграції інформаційної сфери в національну безпекову доктрину.

У межах аналізу факторів, що впливають на формування та реалізацію інформаційної політики, визначено, що ключовими є політичні, правові, соціокультурні, технологічні, економічні, а також географічні й демографічні аспекти. Особливу увагу приділено таким факторам, як політичний режим, цифровий розвиток, рівень медіаграмотності населення, релігійно-цивілізаційні коди, а також міжнародний вплив і глобальні тренди (інформаційна безпека, штучний інтелект, big data тощо).

У другому розділі було проаналізовано основні етапи формування інформаційної політики в Туреччині та її особливості. Інформаційна політика Туреччини пройшла декілька етапів еволюції, кожен з яких характеризувався певними особливостями:

— 1923–1950-ті рр. демонструють формування інформаційної політики в контексті кемалістської модернізації, з централізованим державним контролем над ЗМІ та медіа для поширення державної ідеології.

— 1950–1980-ті рр. можна охарактеризувати як перехід до багатопартійної системи з обмеженою лібералізацією медійного простору та збереженням інструментів контролю та тиску на ЗМІ.

— 1980–1990-ті рр. відображують посилення впливу великих медіа-груп та комерціалізація медіа-середовища, що призвело до зменшення плюралізму думок. Військовий переворот (1980) та нова Конституція (1982) спричинили контроль над ЗМІ, цензуру та самоцензуру, арешти, домінування виконавчої влади. Також в цей період спостерігався контроль над курдськими та ісламістськими медіа а також початок розвитку інтернет-інфраструктури без чіткого регулювання.

— 2002–2016-ті рр. характеризуються початковими реформами гармонізації з ЄС у сфері медіа, зростанням ролі соцмереж, цифрового управління та контролем онлайн-медіа, згоранням свободи преси, стратегічною централізацією, використанням регулятора RTÜK як

інструменту політичного контролю, самоцензурою, розколом медіа на "провладні" та "опозиційні", формуванням "пулу медіа".

— 2016–зараз демонструє масштабні кампанії зачистки медіа, завершення процесу «media capture», посилення тиску на цифрові платформи, запровадження обов'язкової локалізації, прийняття "закону про дезінформацію", криміналізацію поширення "неправдивих" повідомлень, розширення повноважень регуляторів (RTÜK, BTK) щодо контролю онлайн-контенту, ерозію професійної журналістики та перехід до моделі гібридного авторитарного медіа та цифрового авторитаризму.

На кожному етапі формування інформаційної політики Турецької Республіки відбувалися зміни у відповідь на виклики часу, політичні режими та соціальні трансформації. Особливістю цього процесу є поєднання прагнення до демократизації з практиками авторитарного контролю, що призвело до формування гібридної моделі з домінуванням держави в інформаційній сфері.

Було охарактеризовано та проаналізовано інструменти та методи, які Туреччина використовує для формування та реалізації інформаційної політики. Зокрема, на основі аналізу правової бази було охарактеризовано нормативно-правове регулювання інформаційної сфери Туреччини, що здійснюється на основі Конституції 1982 року, зокрема на основі статей № 20, № 21, № 22, № 26, № 28, № 30, № 31, № 74, № 90, № 98, № 104. Також важливу роль в формуванні та реалізації інформаційної політики відіграють закони № 5816, № 5187, № 7418, № 5809, № 5846, № 5651, № 7253, № 6698, № 6112, № 3713, Указ Президента про організацію Директорату комунікацій. Статті № 125, № 216, № 217/А, № 220, № 299, № 301, № 302, № 314, № 134, № 135–138 Кримінального кодексу Туреччини також є ключовими в сфері формування та регулювання інформаційної політики держави. Особливе місце посідають механізми судового контролю за контентом, що потенційно загрожує державним інтересам, публічному

порядку або моральності. Установлено, що в низці випадків норми законодавства використовуються як інструмент обмеження свободи вираження поглядів під приводом забезпечення національної безпеки.

Методи досягнення цілей інформаційної політики Туреччини мають інституційно-адміністративний, технологічний і нормативний характер. Інституційна модель реалізації інформаційної політики в Турецькій Республіці побудована за централізованим принципом. Серед інституційних інструментів ключову роль відіграє Президентський Директорат зі зв'язків (İletişim Başkanlığı), який забезпечує координацію стратегічної комунікації та репрезентацію державної політики в інформаційному середовищі. Також активно застосовується потенціал RTÜK (Верховна рада з радіо і телебачення) та ВТК (Рада з інформаційних технологій і зв'язку), які здійснюють моніторинг, регулювання та санкціонування у сфері цифрового мовлення та інтернет-простору. Застосування таких механізмів, як фільтрація контенту, ліцензування онлайн-платформ та формування зовнішньополітичного іміджу, свідчить про стратегічне значення інформаційної сфери у загальній політиці держави.

Основними засобами реалізації державної інформаційної політики є: створення та просування державного контенту, впровадження механізмів медіаграмотності, формування інформаційного іміджу за кордоном через дипломатичні канали, культурні інститути та англомовні медіа (зокрема, Anadolu Agency, TRT World, Yunus Emre Enstitüsü), а також цифровізація публічних сервісів у межах e-Devlet. Особливу увагу приділено використанню соціальних медіа як інструменту мобілізації суспільної підтримки та формування контролю над інформаційним простором, включно з блокуванням сайтів, обмеженням доступу до платформ і судовими санкціями за публікації, що суперечать законодавству.

У межах реалізації зовнішньої інформаційної політики Туреччиною активно застосовується концепція «публічної дипломатії», що спрямована на формування сприятливого міжнародного образу через синергію медіа, освіти, культури та релігійних інституцій. Зафіксовано тенденцію до посилення впливу Туреччини в інформаційному просторі Балкан, Близького Сходу, Центральної Азії та Африки, що досягається шляхом запуску транснаціональних телеканалів, підтримки турецьких шкіл за кордоном та надання стипендій іноземним студентам.

Виявлено умови формування та реалізації інформаційної політики Турецької Республіки та її результативність. Узагальнюючи ключові напрями, інструменти і механізми реалізації інформаційної політики Турецької Республіки в контексті її стратегічних пріоритетів, виявлено, що інформаційна політика Туреччини у XXI столітті сформувалась як функціональний компонент національної безпеки, зовнішньополітичної активності та внутрішньої легітимації політичного режиму. Умови формування та реалізації інформаційної політики Турецької Республіки характеризуються складною взаємодією внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішні умови включають політичну систему, історичні традиції, рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та соціальні виклики. Зовнішні умови визначаються геополітичним положенням країни, відносинами з іншими державами, впливом міжнародних організацій та процесами глобалізації. Результативність інформаційної політики Туреччини є неоднозначною. З одного боку, спостерігаються успіхи у розвитку інформаційної інфраструктури, розширенні присутності турецьких ЗМІ на міжнародній арені та посиленні впливу «м'якої сили». З іншого боку, існують проблеми, пов'язані з обмеженням свободи слова, посиленням державного контролю над медіа та цифровим простором, а також поляризацією суспільства.

На основі опрацьованих джерел та в результаті проведення дослідження визначено ключові пріоритети турецької інформаційної політики:

— контроль за інформаційним середовищем як питання національної безпеки, боротьба з тероризмом та протидія дезінформації.

— зміцнення державного контролю над інформаційним простором, особливо в цифровому середовищі, підтримка лояльних ЗМІ, інвестиції в провладні медіа.

— цифрова трансформація, інтернет-державна та розвиток цифрової інфраструктури - цифровізація всіх ключових секторів державного управління, підтримка інновацій в інформаційно-комунікаційній сфері.

— просування позитивного іміджу Туреччини на міжнародній арені та використання інформації як інструменту зовнішньої політики, використання інструментів «м'якої сили» для поширення впливу, включення засобів інформаційної політики до публічної дипломатії.

Загалом, підсумовуючи всі розглянуті аспекти інформаційної політики Туреччини, можна припустити, що інформаційна політика Турецької Республіки характеризується багатовекторністю, є спрямованою на вирішення нових викликів цифрової епохи та є адаптованою під ці задачі, функціонує в умовах балансування між інтересами національної безпеки, політичної доцільності та демократичними цінностями. Нормативна база закладає її основні засади, в той час як ієрархічно побудована мережа інституцій, які координуються центральною виконавчою владою, відповідають за її реалізацію. Реалізація інформаційної політики в Туреччині комбінує нормативне регулювання, адміністративний контроль й активне використання цифрових технологій. Можна побачити, що пріоритети інформаційної політики інтегруються в систему національної безпеки та зовнішньої політики. Це свідчить про прагнення Туреччини

зміцнити свою суб'єктність у глобальному інформаційному середовищі та водночас зберегти внутрішню стабільність в умовах гібридних загроз.

Дослідження дозволило підтвердити актуальність теми в умовах гібридних загроз, цифрової революції та переосмислення ролі інформації в міжнародних відносинах. Загалом, інформаційна політика Туреччини базується на поєднанні правових, адміністративних і комунікаційних інструментів відповідно до визначених національних інтересів та є прикладом системного підходу до організації та регулювання інформаційного простору. Можна сказати, що турецький досвід демонструє багатовекторний характер сучасної інформаційної політики. Отримані результати цього дослідження можуть бути використані для подальших досліджень у галузі інформаційної політики, а також для практичних рекомендацій щодо розробки та вдосконалення відповідної державної політики в інших країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Відімська К. Основні засади медійної політики Турецької Республіки. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 2023. С. 34–38. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bdda0480-f51d-473a-898b-90ef5c2c67fb/content> (дата звернення: 18.03.2025).
2. Дем'янчук О. Публічна політика в системі управління суспільним життям. *Система розробки і здійснення публічних політик в Україні* : проект Міжнародного фонду «Відродження» / під заг. ред. О. П. Дем'янчука ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Школа політичної аналітики. Київ : Факт, 2004. С. 5–21. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34b524c4-99e7-4ded-a8e3-b540d96d1cbc/content> (дата звернення: 21.04.2025).
3. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 10. Свобода вираження поглядів : Міжнар. договір від 04.11.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ukr (дата звернення: 04.05.2025).
4. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека : підручник. Київ : Нора-Друк, 2006. 320 с. URL: <http://ukrlife.org/main/karp/bezpeka9.htm> (дата звернення: 21.03.2025).
5. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Конвенція Ради Європи від 28.01.1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text (дата звернення: 06.06.2025).
6. Лешик С. В. Інституційно-правовий механізм інформаційної політики України в процесі євроінтеграції. *Політичне життя*. 2024. № 3. С. 53–60. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.3.6> (дата звернення: 16.05.2025).

7. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Знання, 2008. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/52065-rozdl-3-nformatsyna-politika-zarubjnih-kran.html> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики. *Public administration aspects*. 2024. Т. 12, № 1. С. 22–28. URL: <https://doi.org/10.15421/152403> (дата звернення: 16.05.2025).
9. Сучасні виклики в умовах трансформації системи міжнародних відносин: науковий збірник. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ: [Електронне видання], 2025. Готується до друку.
10. Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С. 131–141. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tokar_derzhavna.pdf (дата звернення: 14.03.2025).
11. Чукут С., Джига Т. Інформаційна політика в Україні : конспект лекцій. Київ : Нац. акад. держ. упр. при Президент. України, 2007. 93 с. URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Opornij-konspekt-lektsij_SHukut_Dzhiga_Informatsijna-politika-v-Ukrayini.pdf (дата звернення: 17.03.2025).
12. Akkurt A. Basın Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırları : yüksek lisans tezi (магістерська дисертація). İstanbul, 2014. 334 с. URL: <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/51358.pdf> (дата звернення: 08.04.2025).
13. Akser M., Baybars B. Media Systems and Media Capture in Turkey: A Case Study. *Media and Communication*. 2024. № 12. С. 1–17. URL: <https://doi.org/10.17645/mac.7733> (дата звернення: 24.02.2025).
14. Aslan S. Ulusal Bilgi Politikası Sorunsalına Pragmatik Bir Yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*. 1997. Т. 11, № 3. С. 208–216. URL: <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1041/1040> (дата звернення: 27.02.2025).

15. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında, Kanun No. 5816 [Закон про злочини, скоєні проти Ататюрка] : Закон від 25.07.1951 № 5816. *Resmî Gazete*. 1951. 31 лип. URL: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc033/kanuntbmmc033/kanuntbmmc03305816.pdf (дата звернення: 15.03.2025).
16. Aydeniz H. Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları Alan Tarih Yazımına Giriş. Ankara : Sonçağ Kültür, 2023. 298 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/378469594_Turkiye'de_Medya_ve_Iletisim_Calismalari_Alan_Tarihyazim (дата звернення: 09.05.2025).
17. Babina V. O., Kudlai I. V. Information policy and its role in the resolution of interstate conflicts. *Politicus*. 2022. № 6. С. 53–58. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.9> (дата звернення: 16.05.2025).
18. Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7418 [Закон про внесення змін до Закону про пресу та деяких інших законів] : Закон від 13.10.2022 № 7418. *Resmî Gazete*. 2022. 18 жовт. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.htm> (дата звернення: 10.03.2025).
19. Basın Kanunu, Kanun No. 5187 [Закон про пресу] : Закон від 09.06.2004 № 5187. *Resmî Gazete*. 2004. 26 черв. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm#1> (дата звернення: 13.03.2025).
20. Braman S. Change of State: Information, Policy, and Power. Cambridge, Massachusetts : The MIT Press, 2006. URL: https://www.researchgate.net/publication/376032043_Change_of_State_Information_Policy_and_Power (дата звернення: 09.02.2025).
21. Braman S. Defining Information Policy. *Journal of Information Policy*. 2011. Т. 1, № 1. С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.5325/jinfopoli.1.2011.1> (дата звернення: 16.05.2025).

22. Çakmakaya İ., Güneş A. Bilgi Politikası: Kapsamı, Unsurları Ve Düzlemleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. 2018. T. 16, № 63. С. 24–33. URL: <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/385363?view=ris&download=385363.ris> (дата звернення: 03.03.2025).
23. Canata F. Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri : doktora tezi (докторська дисертація). İstanbul, 2012. 173 с. URL: https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/179360/yokAcikBilim_442620.pdf?sequence=-1&isAllowed=y (дата звернення: 13.04.2025).
24. Demir F. Kamu Politikası Ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2011. № 30. С. 107–120. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55703> (дата звернення: 19.02.2025).
25. Elektronik Haberleşme Kanunu, Kanun No. 5809 [Закон про електронні комунікації] : Закон від 05.11.2008 № 5809. *Resmî Gazete*. 2008. 10 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5809&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 11.03.2025).
26. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Kanun No. 5846 [Закон про інтелектуальну власність та витвори мистецтва] : Закон від 05.07.1951 № 5846. *Resmî Gazete*. 1951. 13 лип. URL: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc034/kanuntbmmc034/kanuntbmmc03405846.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
27. Freedom House. Turkey: Freedom World 2023. *Freedom House*. URL: <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2023> (дата звернення: 22.03.2025).
28. Human Rights Watch. Turkey: Dangerous, Dystopian New Legal Amendments New Censorship Threat with Elections Looming. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2022/10/14/turkey-dangerous-dystopian-new-legal-amendments> (дата звернення: 09.03.2025).

29. İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 14) [Указ Президента про організацію Управління зв'язку] : Указ Президента від 24.07.2018 № 14. *Resmî Gazete*. 2018. 24 лип. URL: https://www.alomaliye.com/2018/07/24/iletisim-baskanligi-kararnamesi-14/?srsltid=AfmBOoqGSy_lgl6n12-AVOZ9E4qtvxkNePGXf1lWaKph5G7lHBOSw6LG (дата звернення: 15.03.2025).

30. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7253 [Закон про внесення змін до Закону № 5651] : Закон від 29.07.2020 № 7253. *Resmî Gazete*. 2020. 31 лип. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200731-1.h> (дата звернення: 12.03.2025).

31. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Hakkında Kanun, Kanun No. 5651 [Закон про регулювання публікацій в Інтернеті] : Закон від 04.05.2007 № 5651. *Resmî Gazete*. 2007. 23 трав. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm> (дата звернення: 11.03.2025).

32. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU. *KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU*. URL: <https://english.ombudsman.gov.tr/how-we-can-help-you> (дата звернення: 06.05.2025).

33. Kirdemir B. Turkey's Digital News Landscape: Polarization, Social Media, And Emerging Trends. *Cyber Governance and Digital Democracy*. 2020. С. 1–36. URL: <https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2020/06/Turkeys-Digital-News-Landscape-Baris-Kirdemir-with-discussion-paper.pdf> (дата звернення: 18.02.2025).

34. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kanun No. 6698 [Закон про захист персональних даних] : Закон від 24.03.2016 № 6698. *Resmî Gazete*.

2016. 7 квіт. URL: <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407-8.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

35. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU | KVKK | Mission-Vision. *KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU | KVKK | Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığı*. URL: <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6589/o-Mission-Vision> (дата звернення: 02.05.2025).

36. Mutongi C., Marume S. B. M. The value of an Information Policy. *Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*. 2016. Т. 21, № 6. С. 92–97. URL: <https://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol.%2021%20Issue6/Version-5/M0216059297.pdf> (дата звернення: 16.02.2025).

37. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun No. 6112 [Закон про створення та мовлення радіо та телебачення] : Закон від 15.02.2011 № 6112. *Resmî Gazete*. 2011. 3 берез. URL: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303-1.htm> (дата звернення: 09.03.2025).

38. RTÜK | Mission, Vision and Quality Policy. *RTÜK | Radyo ve Televizyon Üst Kurulu*. URL: <https://www.rtuk.gov.tr/misyon-vizyon-ve-kalite-politikasi/1839/en> (дата звернення: 28.04.2025).

39. Sağsan M. Gelişmişliğin Vazgeçilmez Unsuru: Ulusal Bilgi Politikası. *Stratejik Analiz*. 2001. № 15. С. 1–11. URL: <https://genckutuphaneciler.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/12/bilgi-politikasc4b1-21.pdf> (дата звернення: 16.02.2025).

40. Şahin K. Cumhuriyetimizin 100. Yılı Ülke Türkiye İdeali: Siyasi bir Analiz. *Düşünce Dünyasında Türkiz*. 2022. Т. 5, № 25. С. 121–142. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3173419> (дата звернення: 02.05.2025).

41. Tahiroglu M. How Erdoğan Controls Turkey's Information Space. *Turkeyscope*. 2020. Т. 4, № 5. URL: <https://dayan.org/file-download/download/public/17043> (дата звернення: 06.03.2025).

42. Terörle Mücadele Kanunu, Kanun No. 3713 [Закон про боротьбу з тероризмом] : Закон від 12.04.1991 № 3713. *Resmî Gazete*. 1991. 12 квіт. URL: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3713.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).

43. The Republic of Türkiye Directorate of Communications. *Türkiye Cumhuriyeti | İletişim Başkanlığı*. URL: <https://www.iletisim.gov.tr/english/kurum-hakkinda> (дата звернення: 01.05.2025).

44. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 125 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 125] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 125. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

45. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 134 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 134] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 134. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

46. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 135–138 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 135–138] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 135–138. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

47. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 216 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 216] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 216. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

48. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 217/A [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 217/A] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 217/A. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

49. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 220 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 220] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 220. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

50. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 299 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 299] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 299. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

51. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 301 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 301] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 301. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

52. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 302 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 302] : Закон від 26.09.2004 № 5237, Стаття 302. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

53. Türk Ceza Kanunu, Kanun No. 5237, Madde 314 [Кримінальний кодекс Туреччини, Закон № 5237, Стаття 314] : Закон від 26.09.2004 № 5237,

Стаття 314. *Resmî Gazete*. 2004. 12 жовт. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (дата звернення: 08.03.2025).

54. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 20. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

55. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 21. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

56. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 22. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

57. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 26. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

58. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 28. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

59. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 30. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

60. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 31. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

61. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 74. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

62. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 90. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

63. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 98. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

64. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 1982 Anayasası [Конституція Турецької Республіки: Конституція 1982 року] : Конституція Тур. Респ., Закон від 18.10.1982 № 2709, Стаття 104. *Resmî Gazete*. 1982. 9 листоп. URL:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (дата звернення: 10.03.2025).

65. Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi / B. Bezci та ін. ; ред. M. Ataman. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi, 2019. 183 с. URL: <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/TAR302U/ebook/TAR302U-15V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

66. Utma A. M. 1980 Sonrası Türkiye’inde Medya-Siyasi İktidar İlişkisi : yüksek lisans tezi (магістерська дисертація). İzmir, 2010. 243 с. URL: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=2mijThK5sA8FF_BY82dgVw&no=wYKyzy-mAsQLd-aqc3S6DQ (дата звернення: 17.04.2025).

67. What We Do - Milli İstihbarat Teşkilatı. *MIT*. URL: <https://www.mit.gov.tr/en/ne-yapiyoruz.html?active=7> (дата звернення: 05.05.2025).

68. Yetkilendirme - Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu*. URL: <https://www.btk.tr/yetkilendirme> (дата звернення: 01.05.2025).

69. Zheng L. Cross-national information policy conflict regarding access to information: building a conceptual framework. *The Proceedings of the 8th Annual International Digital Government Research Conference* : матеріали наук. конф., м. Philadelphia, Pennsylvania, 20–23 трав. 2007 р. 2007. С. 201–211. URL: https://www.researchgate.net/publication/221585022_Cross-national_information_policy_conflict_regarding_access_to_information_building_a_conceptual_framework (дата звернення: 25.03.2025).